

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 9.12.2022 r.
COM(2022) 709 final

**SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO, RADY,
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO I KOMITETU
REGIONÓW**

dotyczące kulturowego wymiaru zrównoważonego rozwoju w działaniach UE

Spis treści

1. Kontekst	1
2. Wzmocnienie wzajemnych zależności między polityką kulturalną a zrównoważonym rozwojem.....	3
3. Kultura i cele zrównoważonego rozwoju w strategiach i programach UE	4
A. Polityka kulturalna	4
B. Polityka regionalna i miejska	10
C. Sprawy wewnętrzne i bezpieczeństwo wewnętrzne.....	13
D. Zatrudnienie, sprawy społeczne i włączenie społeczne	14
E. Sprawiedliwość, prawa konsumentów i równość płci.....	15
F. Nowy europejski Bauhaus i jego horyzontalny wymiar zrównoważonego rozwoju opartego na kulturze	16
G. Partnerstwo międzynarodowe UE i polityka rozwojowa.....	18
H. Polityka sąsiedztwa i rozszerzenia	19
I. Polityka w dziedzinie edukacji i młodzieży	21
J. Jednolity rynek i polityka przemysłowa.....	22
K. Badania naukowe i innowacje.....	24
L. Gospodarka cyfrowa i społeczeństwo cyfrowe	26
M. Działania w dziedzinie klimatu i polityka ochrony środowiska.....	27
N. Polityka rolna	30
O. Przemysł obronny i polityka kosmiczna	31
P. Unijny Mechanizm Ochrony Ludności.....	32
4. Wnioski: dalsze działania.....	33

1. KONTEKST

Cele zrównoważonego rozwoju są powiązane z szeregiem obszarów polityki. Komisja Europejska jest w pełni zaangażowana w realizację wszystkich wymiarów zrównoważonego rozwoju¹. Jeśli chodzi o rolę kultury, Komisja podkreśliła wymiar kulturowy zrównoważonego rozwoju w Nowym europejskim programie na rzecz kultury² z 2018 r. i zobowiązała się do wykorzystania go w celu wsparcia realizacji przygotowanej przez ONZ Agendy na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030³.

W swojej rezolucji w sprawie kulturowego wymiaru zrównoważonego rozwoju z grudnia 2019 r.⁴ Rada potwierdziła zaangażowanie państw członkowskich na rzecz zrównoważonego rozwoju, a także na rzecz pełnego i szybkiego wdrożenia przygotowanej przez ONZ Agendy 2030. Przedstawiony przez Radę plan

¹ Dokument roboczy służb Komisji (2020), „Delivering on the UN’s sustainable development goals – a comprehensive approach” [„Realizacja celów zrównoważonego rozwoju ONZ – podejście kompleksowe”].

² [COM\(2018\) 267 final](#)

³ <https://www.un.org/sustainabledevelopment/development-agenda/>

⁴ Dz.U. C 410 z 6.12.2019.

prac w dziedzinie kultury na lata 2019–2022⁵ został następnie zmieniony w maju 2020 r., aby uwzględnić „Kulturę jako motor zrównoważonego rozwoju” jako dodatkowy priorytet. W ramach tego priorytetu w planie prac przewidziano dwa odpowiednie działania: (i) przedstawienie we wrześniu 2022 r. sprawozdania⁶ przez działającą w oparciu o otwartą metodę koordynacji grupę ekspertów z państw członkowskich ds. kulturowego wymiaru zrównoważonego rozwoju, która została utworzona w 2021 r. oraz (ii) zaproszenie Komisji do przedstawienia planu działania dotyczącego kulturowego wymiaru zrównoważonego rozwoju.

Niniejsze sprawozdanie stanowi odpowiedź Komisji na to zaproszenie. W sprawozdaniu opowiedziano się za **podejściem politycznym UE do kulturowego wymiaru zrównoważonego rozwoju, które opiera się na silniejszym i bardziej spójnym powiązaniu między polityką kulturalną a realizacją celów zrównoważonego rozwoju w ramach inicjatyw, programów i działań UE oraz w różnych sektorach.**

Przedstawiono w nim przegląd strategii i programów UE, które wzmacniają wzajemne oddziaływanie kultury i zrównoważonego rozwoju, a także określono działania podejmowane lub planowane przez Komisję w celu promowania kultury jako czynnika napędzającego lub umożliwiającego realizację przygotowanej przez ONZ Agendy 2030. Ponadto sprawozdanie obejmuje strategiczne inicjatywy przekrojowe, takie jak misja w zakresie neutralnych dla klimatu i inteligentnych miast w ramach „Horyzont Europa”⁷ lub nowy europejski Bauhaus⁸, które przenikają do szeregu obszarów polityki i programów.

Istnieje zwiększone zapotrzebowanie na pełne i skuteczne uznanie kultury za kluczowy sektor przyczyniający się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju oraz do trwałej odbudowy Europy po kryzysie związanym z COVID-19. Równoległy proces prac prowadzonych przez grupę działającą w oparciu o otwartą metodę koordynacji, który charakteryzuje się ścisłą współpracą z UNESCO i międzynarodowymi podmiotami⁹, potwierdził potrzebę zwiększenia efektywności współpracy między organami i systemami krajowymi, unijnymi i ONZ.

Debata i wyniki w ramach MONDIACULT 2022¹⁰ – konferencji UNESCO poświęconej polityce kulturalnej i zrównoważonemu rozwojowi, która odbyła się w Meksyku w dniach 28–30 września 2022 r. – zachęciły do dalszych rzeczowych dyskusji na temat przyszłości celów zrównoważonego rozwoju oraz nadały dodatkowy impuls do podjęcia rozważań nad bardziej znaczącą rolą kultury w strategiach zrównoważonego rozwoju. Niniejsze sprawozdanie stanowi wkład w ten proces refleksji i opiera się na ambitnej Deklaracji dla Kultury przyjętej podczas konferencji.

⁵ [Konkluzje Rady zmieniające plan prac w dziedzinie kultury \(na lata 2019–2022\)](#)

⁶ Sprawozdanie grupy ds. otwartej metody koordynacji „Stormy times: Nature and humans – cultural courage for change [„Burzliwe czasy: Natura i ludzie – kulturowa odwaga do wprowadzania zmian”]:

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0380f31c-37c9-11ed-9c68-01aa75ed71a1/language-en>

⁷ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/eu-missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en

⁸ Nowy europejski Bauhaus to kreatywna, partycypacyjna i transdyscyplinarna inicjatywa, która łączy [Europejski Zielony Ład](#) z naszymi przestrzeniami życiowymi i doświadczeniami: https://new-european-bauhaus.europa.eu/index_en

⁹ Rok 2021 został ogłoszony Międzynarodowym Rokiem Kreatywnej Gospodarki na rzecz Zrównoważonego Rozwoju.

¹⁰ <https://www.unesco.org/en/mondiacult2022>

2. WZMOCNIENIE WZAJEMNYCH ZALEŻNOŚCI MIĘDZY POLITYKĄ KULTURALNĄ A ZRÓWNOWAŻONYM ROZWOJEM

Najważniejsze strategiczne działania UE na rzecz realizacji celów zrównoważonego rozwoju obejmują nieodłączny wymiar kulturowy pomimo braku konkretnego odniesienia do kultury. Na przykład **niosące za sobą głęboką transformację polityki i kluczowe strategie UE, takie jak Europejski Zielony Ład i nadrzędne podejście mające na celu stworzenie Europy na miarę ery cyfrowej, które przedstawiono na poniższym wykresie, opierają się na znacznym wkładzie sektora kultury i sektora kreatywnego** oraz na ich różnorodności na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym. Celem niniejszego sprawozdania jest skonkretyzowanie tego zrozumienia.

Ponadto – jak podkreślono w zaleceniach zarówno działającej w oparciu o otwartą metodę koordynacji grupy ds. kulturowego wymiaru zrównoważonego rozwoju, jak i działającej w oparciu o otwartą metodę koordynacji grupy ds. odporności dziedzictwa kulturowego na zmianę klimatu¹¹ – **kulturę i politykę kulturalną należy wykorzystywać w sposób bardziej systematyczny w celu rozwiązywania głównych współczesnych problemów związanych ze zmianą klimatu** i celami Europejskiego Zielonego Ładu. Na przykład cel neutralności klimatycznej misji w zakresie neutralnych dla klimatu i inteligentnych miast w ramach „Horyzont Europa” promuje uczestnictwo obywatelskie, włączenie społeczne i innowacje społeczne.

Dyskusje przygotowawcze prowadzące do konferencji MONDIACULT, koncentrujące się na pięciu obszarach tematycznych¹², również pomogły utorować drogę do lepszego zrozumienia **nieodłącznego i przekrojowego wymiaru kulturowego zrównoważonego rozwoju oraz potrzeby bardziej strategicznego podejścia do kultury i zrównoważonego rozwoju w przyszłości**. W deklaracji końcowej MONDIACULT powtórzono to zobowiązanie. Wezwano w niej do podjęcia dalszych działań, aby wzmocnić ramy polityki publicznej poprzez nadanie kulturze większego znaczenia w strategiach zrównoważonego rozwoju na poziomie globalnym i we wszystkich wymiarach celów zrównoważonego rozwoju – **społecznym, gospodarczym i środowiskowym**. W tym samym duchu działająca w oparciu o otwartą metodę koordynacji grupa ds. kulturowego wymiaru zrównoważonego rozwoju wzięła pod uwagę te trzy wymiary i zdecydowanie opowiada się za nadrzędnym motywem, jakim jest **ponowne nawiązanie relacji między ludźmi a przyrodą, a zarazem zwiększanie niedostatecznie wykorzystywanego potencjału kultury**¹³.

¹¹ Sprawozdanie grupy ds. otwartej metody koordynacji „Wzmacnianie odporności dziedzictwa kulturowego na zmianę klimatu”: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/4bfcf605-2741-11ed-8fa0-01aa75ed71a1/language-en>

¹² Inwestowanie w kulturę i kreatywność na potrzeby tworzenia miejsc pracy i rozwoju społeczno-gospodarczego; Promowanie różnorodności kulturowej w środowisku cyfrowym oraz podnoszenie statusu artystów; Ochrona i propagowanie różnorodności kulturowej, dziedzictwa na rzecz włączenia społecznego, dialogu i pokoju; Wzmacnianie synergii między kulturą a edukacją na rzecz rozwoju ukierunkowanego na człowieka i zrównoważony rozwój; Regionalne i globalne partnerstwa na rzecz kultury i zrównoważonego rozwoju.

¹³ Według Eurostatu zarejestrowana wartość wywozu i przywozu dóbr kultury stanowi około 1 % ogólnej wartości unijnego wywozu (poza UE) i przywozu towarów ogółem. W ujęciu bezwzględnym w 2020 r. wywóz dóbr kultury poza UE wyniósł 17,5 mld EUR, a ich przywóz do UE – 16 mld EUR. Europejskie badanie warunków życia ludności (EU-SILC) obejmuje dane dotyczące uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym, które zostaną udostępnione w drugiej połowie 2023 r. Eurostat zgromadził dane statystyczne dotyczące sektora kultury w specjalnej sekcji na swojej stronie internetowej (Kultura – przegląd).

3. KULTURA I CELE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU W STRATEGIACH I PROGRAMACH UE

Wymiar kulturowy zrównoważonego rozwoju jest promowany w ramach wielu strategii i programów UE (A–O). W odniesieniu do każdej strategii UE w niniejszej części przedstawiono odpowiednie ramy polityki i główne priorytety, a także strategiczne działania lub inicjatywy. Celem jest wspieranie zmian społecznych i łagodzenie skutków transformacji ekologicznej i cyfrowej.

A. Polityka kulturalna

Ramy polityki i główne priorytety

Działania UE w dziedzinie kultury przyczyniają się bezpośrednio do realizacji wszystkich wymiarów celów zrównoważonego rozwoju zgodnie z wytycznymi strategicznymi zawartymi w głównych dokumentach ramowych:

- **Nowym europejskim programie na rzecz kultury;**
- **europejskich ramach działania w zakresie dziedzictwa kulturowego¹⁵;**
- wieloletnich **planach prac w dziedzinie kultury** lub – w przypadku działań zewnętrznych – wspólnym komunikacie z 2016 r. „W stronę strategii UE w dziedzinie międzynarodowych stosunków kulturalnych”¹⁶ oraz konkluzjach Rady z 2019 r. w sprawie strategicznego podejścia UE do międzynarodowych stosunków kulturalnych i ram działania¹⁷.

Środki z zakresu polityki UE i współpraca w tej dziedzinie koncentrują się na wykorzystaniu potęgi kultury i różnorodności kulturowej na potrzeby spójności społecznej i dobrostanu poprzez:

¹⁴ Dokument roboczy służb Komisji (2020), „Delivering on the UN’s sustainable development goals – a comprehensive approach” [„Realizacja celów zrównoważonego rozwoju ONZ – podejście kompleksowe”].

¹⁵ Europejskie ramy działania w zakresie dziedzictwa kulturowego: <https://op.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/5a9c3144-80f1-11e9-9f05-01aa75ed71a1>

¹⁶ JOIN(2016) 29 final: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=JOIN%3A2016%3A29%3AFIN>

¹⁷ Dz.U. 2019/C 192/04.

- promowanie uczestnictwa w kulturze, mobilności artystów i ochrony dziedzictwa kulturowego;
- pobudzanie tworzenia miejsc pracy i wzrostu gospodarczego w sektorze kultury i sektorze kreatywnym za pośrednictwem sztuki i kultury w edukacji oraz poprzez propagowanie umiejętności i innowacji w dziedzinie kultury;
- wzmocnienie międzynarodowych stosunków kulturalnych za pośrednictwem kultury na rzecz promowania zrównoważonego rozwoju i pokoju.

Konieczność ochrony i promowania wartości rzeczywistej kultury i ekspresji artystycznej podkreślono również w dokumentach przewodnich dotyczących polityki kulturalnej UE. Nadal jednak można wzmocnić strategiczne ramy europejskiej współpracy i kształtowania polityki w dziedzinie kultury (jak wskazano w sprawozdaniu Komisji w sprawie planu prac w dziedzinie kultury na lata 2019–2022¹⁸) oraz uwypuklić kulturowy wymiar zrównoważonego rozwoju.

Jeśli chodzi o finansowanie, w ramach **programu „Kreatywna Europa” na lata 2021–2027**¹⁹ – jedynego programu UE skierowanego do sektora kultury i sektora kreatywnego – wspiera się zobowiązanie Unii dotyczące celów zrównoważonego rozwoju ONZ, w szczególności jego wymiaru kulturowego, w ramach wszystkich trzech komponentów programu. W ramach programu „Kreatywna Europa” inwestuje się w działania, które wzmacniają różnorodność kulturową i odpowiadają na potrzeby sektora kultury i sektora kreatywnego. Zarówno **ekologizacja, jak i włączenie społeczne są horyzontalnymi priorytetami całego programu**, przy czym obecnie trwa debata nad dalszym zazielenianiem programu „Kreatywna Europa”. Dzięki programowi „Kreatywna Europa” Europejski Zielony Ład nabiera konkretnego wymiaru poprzez nagradzanie projektów kulturalnych, które uwzględniają zrównoważony rozwój i aspekty środowiskowe w sposób strategiczny w sektorze kultury i sektorze kreatywnym.

Komponent Kultura programu obejmuje inicjatywy sektora kultury i sektora kreatywnego, takie jak inicjatywy promujące współpracę transgraniczną, platformy, sieci i tłumaczenia literackie. Obejmują one mechanizmy mające zapewnić, aby sektor kultury i sektor kreatywny oferowały różnorodność, włączenie społeczne i równość dla wszystkich oraz przyczyniały się do działań w dziedzinie klimatu. Zaproszenia do składania wniosków w ramach programu na lata 2021–2027, które wspierają europejskie sieci i projekty oparte na współpracy, uwzględniły jako szczególny priorytet **wkład projektów w Agendę na rzecz zrównoważonego rozwoju**. Poprzedni program (2014–2020) ukształtował drogę działaniom oddolnym i zrównoważonym praktykom w ramach *komponentu Kultura*²⁰. W ramach tego programu objęto wsparciem wiele projektów dotyczących równości płci, zrównoważonego rozwoju i cyfryzacji²¹. Projekty te pomogły złagodzić wpływ działalności sektorów na środowisko, promować zrównoważone środowisko miejskie i wiejskie, opracować nowe wizje przyszłości i podnieść świadomość. Dotyczą one globalnych problemów na poziomie lokalnym lub regionalnym, w tym między innymi: zdrowia i dobrostanu²²,

¹⁸ [COM\(2022\) 317 final](#)

¹⁹ [Program „Kreatywna Europa”](#)

²⁰ Istnieje wiele dobrych przykładów działań ukierunkowanych na zrównoważony rozwój, które są objęte finansowaniem w ramach programu „Kreatywna Europa”. Np. sieć Culture Action Europe opracowała program „Culture in Sustainable Cities. Learning with Culture 21 Actions [„Kultura w zrównoważonych miastach. Uczenie się w ramach Culture 21 Actions]”.”, we współpracy z Światową Organizacją Zjednoczonych Miast i Władz Lokalnych. Celem programu jest zapewnienie miastom możliwości uczestniczenia w procesie uczenia się, aby mogły one oceniać, projektować i wdrażać politykę kulturalną, która przyczynia się do zrównoważonego rozwoju lokalnego.

²¹ Więcej informacji na ten temat w broszurze dostępnej pod adresem: <https://op.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/aebc62b7-8fa5-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-en>

²² Na przykład celem projektu „Birth cultures” jest zachowanie i przekazywanie tradycyjnej wiedzy i praktyk dotyczących porodu i macierzyństwa jako elementu europejskiego niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

równości płci²³, modeli produkcji i konsumpcji (żywności)²⁴, zanieczyszczenia wody²⁵, zrównoważonego mieszkalnictwa²⁶, a także zmniejszenia nierówności między obszarami miejskimi i wiejskimi²⁷.

Do obecnego *komponentu programu dotyczącego kultury* dodano nowe podejście sektorowe, aby **wzmocnić zrównoważony rozwój poszczególnych sektorów** (dziedzictwa kulturowego, architektury, muzyki, sektora książki, projektowania, mody i turystyki kulturalnej) oraz uczynić je, m.in., bardziej ekologicznymi, odpornymi i sprzyjającymi włączeniu społecznemu. W ramach tego komponentu wspiera się również inicjatywę „Europejskie Stolice Kultury”, której celem jest promowanie różnorodności kultur w Europie, uwypuklenie ich wspólnych elementów i zwiększenie wkładu kultury w długoterminowy rozwój miast. Miasta, które zdobyły ten tytuł, włączają swój projekt do ogólnej strategii i coraz częściej uwzględniają w swoich działaniach kwestie związane ze zrównoważonym rozwojem, takie jak promowanie bardziej ekologicznych praktyk kulturowych.

Po stronie zewnętrznej **platforma ds. stosunków kulturalnych** wspiera współpracę między europejskim i globalnym sektorem kultury i sektorem kreatywnym poprzez zwiększanie zdolności delegatur Unii na całym świecie (cel zrównoważonego rozwoju nr 17: Partnerstwa na rzecz celów) do angażowania się w działalność organizatorów działalności kulturalnej i podejmowania kluczowych wyzwań za pośrednictwem kultury (cel zrównoważonego rozwoju nr 8: Wzrost gospodarczy i godna praca oraz cel zrównoważonego rozwoju nr 11: Zrównoważone miasta i społeczności). W ramach platformy organizowany jest również coroczny program „Global Cultural Relations”, który zrzesza 40 młodych liderów kultury i osoby zawodowo związane z kulturą z całego świata (cel zrównoważonego rozwoju nr 10: Mniej nierówności oraz cel zrównoważonego rozwoju nr 5: Równość płci).

W obszarze **mediów i sektora audiowizualnego** w ramach programu „Kreatywna Europa” na lata 2021–2027 wprowadzono dwa priorytety horyzontalne: ekologizacja sektora audiowizualnego oraz różnorodność i włączenie społeczne w sektorze audiowizualnym. Ekologizację i różnorodność włączono do zaproszenia do składania wniosków w ramach wszystkich programów *komponentu MEDIA* programu „Kreatywna Europa”. Wnioskodawcy powinni przedstawić strategię dotyczącą swoich praktyk w zakresie ekologizacji oraz strategię promowania różnorodności i włączenia społecznego w swojej działalności. Strategie te są oceniane w ramach kryteriów wyboru. W projektach wybranych w ramach programów

Wykazał on, w jaki sposób kultura może pobudzać zaangażowanie obywateli w kwestie związane ze zdrowiem publicznym.

²³ Wiele finansowanych projektów, takich jak Keychange, oddziałuje na rzecz restrukturyzacji sektorów kultury pod względem pełnej równości płci, równości wynagrodzeń, równości w zakresie warunków pracy i widoczności kobiet zatrudnionych w sektorze.

²⁴ W ramach projektów takich jak „Creative food Cycles”, „The Table and the territory” oraz „The Mediterranean garden” badano nowe modele produkcji, dystrybucji i konsumpcji żywności oraz tworzone ich prototypy, analizując opcje alternatywne względem głównego łańcucha produkcji żywności. W ten sposób zwiększają one świadomość utraty różnorodności biologicznej.

²⁵ Celem projektu „Universal Sea – Pure or plastic” było ukazanie, że istnieje wiele możliwości połączenia sztuki i przedsiębiorczości przy jednoczesnym promowaniu kreatywnych rozwiązań dotyczących plastikowej epidemii w morzach i oceanach.

²⁶ Sieć Rady Architektów Europy dąży do zapewnienia przystępnych cenowo, wysokiej jakości mieszkań na poziomie europejskim. Dzięki swojej działalności lobbingsowej, zasięgu geograficznemu i szeroko zakrojonej pracy politycznej, sieć pomaga promować wspólne zasoby i jakość życia oraz stawia ludzi i naturę w centrum rozwoju mieszkalnictwa i rozwoju obszarów miejskich w Europie i na poziomie krajowym.

²⁷ „Smoties – Creative works with small and remote places” wykorzystuje metody design thinking, aby przekształcić odległe miejsca w Europie w przestrzenie bardziej przyjazne do życia w wyniku zaangażowania lokalnych mieszkańców w rozwój działań kulturalnych i kreatywnych. „Cultures for resilience” umożliwia zintensyfikowanie działań szeregu podmiotów (obywateli, administracji, stowarzyszeń lokalnych) zajmujących się kwestiami odporności środowiska i miast.

prac na lata 2021–2022 wskazano, w jaki sposób przedsiębiorstwa i organizacje audiowizualne realizują wspomniane priorytety polityki. Wśród wybranych projektów warto wymienić „TheGreenShot” – pierwsze cyfrowe rozwiązanie z interfejsem w czasie rzeczywistym dla komisji filmowych do łączenia się z produkcjami kręconymi w ich regionie lub miastach – oraz Zieloną Kartę Festiwalu, wspieraną w kontekście wezwania od sieci festiwalu z 2022 r. i zainicjowaną przez sieć festiwalu „Moving Images Open Border”. Karta jest instrumentem służącym do obliczania śladu węglowego festiwalu, aby z jednej strony uświadamiać, a z drugiej ustalać wspólne cele w zakresie zrównoważonego rozwoju.

Ponadto *komponent międzysektorowy programu* wspiera transnarodową współpracę polityczną i przyczynia się do realizacji inicjatywy „nowy europejski Bauhaus”, aby wzmocnić ekologiczny wymiar programu.

Nowy projekt pilotażowy Parlamentu Europejskiego dotyczący **Centrum dziedzictwa europejskiego** przyczyni się również do osiągnięcia transformacji ekologicznej oraz walki ze zmianą klimatu i degradacją środowiska²⁸.

Działania strategiczne lub kluczowe przykłady

- Prowadzone przez Komisję prace nad statusem i **warunkami pracy artystów oraz osób zawodowo zajmujących się kulturą i kreatywnością** (badanie UE, dialog i sprawozdanie pod hasłem „Głosy kultury”, planowane sprawozdanie i zalecenia działającej w oparciu o otwartą metodę koordynacji grupy ekspertów z państw członkowskich w 2023 r.), które mają na celu rozwiązanie kluczowych kwestii, począwszy od statusu artystów, uczciwości i wsparcia publicznego, a także otoczenia regulacyjnego i zabezpieczenia społecznego, aż po tematy takie jak rozwój umiejętności i swoboda ekspresji artystycznej.
- Środki dotyczące **zmiany klimatu i dziedzictwa kulturowego**. Komisja zorganizowała prace grupy ekspertów z państw członkowskich ds. [wzmacniania odporności dziedzictwa kulturowego na zmiany klimatu](#). Sprawozdanie grupy opublikowano we wrześniu 2022 r. Określono w nim dobre praktyki i innowacyjne środki w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego, w związku ze zmianą klimatu. Obejmuje to zalecenie dotyczące wkładu, jaki dziedzictwo kulturowe może wnieść w łagodzenie zmiany klimatu i przeciwdziałanie jej zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem. Ponadto Komisja rozpoczęła **badanie dotyczące ekologizacji programu „Kreatywna Europa”**. Celem tego badania jest przeanalizowanie, w jaki sposób można wprowadzić do programu środki ochrony środowiska, środki zrównoważone i proporcjonalne, aby zwiększyć jego wkład w działania w dziedzinie klimatu i uwzględnianie aspektu różnorodności biologicznej.
- Działania w zakresie **wpływu transformacji cyfrowej na różnorodność kulturową i artystyczną**, tj. modele biznesowe, relacje z publicznością oraz zmiany w sposobie tworzenia, produkcji i konsumpcji. Pod koniec 2021 r. Komisja rozpoczęła współpracę z ekspertami w celu zbadania możliwości opracowania dobrowolnych wytycznych poświęconych gromadzeniu danych dotyczących **odbiorców treści cyfrowych** i zarządzania tymi danymi, ze szczególnym uwzględnieniem sztuk widowiskowych i dziedzictwa kulturowego. W sprawozdaniu „(Re)-Engaging digital audiences – Improving Audience Data” [„(Ponowne) zaangażowanie odbiorców treści cyfrowych w sektorach

²⁸ Zaproszenie do składania wniosków ogłoszone w ramach projektu pilotażowego obejmuje następujący priorytet: przyczynienie się do transformacji ekologicznej oraz walki ze zmianą klimatu i degradacją środowiska: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-details/pppa-cult-2022-euheritagehub;callCode=null;freeTextSearchKeyword=;matchWholeText=true;typeCodes=1>

kultury”] z czerwca 2022 r.²⁹ podsumowano wnioski wyciągnięte z praktyk związanych z COVID-19. Ponadto w ramach grupy ekspertów ds. dziedzictwa kulturowego³⁰ **omówiono również kwestię cyfryzacji i dziedzictwa kulturowego**, skupiając się na cyfrowym uczeniu się w kontekście COVID-19. Dotyczyło ono doświadczeń związanych z budowaniem zdolności w zakresie przenoszenia wystaw, programów edukacyjnych i artefaktów do internetu oraz kwestii odbiorców odczuwających zmęczenie kulturą w sieci.

- Inicjatywa Komisji **„Muzyka dla Europy”** jest kolejnym przykładem, który wspiera społeczny i gospodarczy wymiar zrównoważonego rozwoju. „Muzyka dla Europy” ma na celu wzmocnienie istotnych walorów sektora muzycznego: kreatywności, różnorodności i konkurencyjności. Cele szczegółowe tej inicjatywy dotyczą promowania kreatywności i innowacji, ochrony i poszerzania różnorodności muzyki europejskiej, pomocy w dostosowaniu się tego sektora do cyfryzacji i wspierania jego zrównoważonego rozwoju, zwłaszcza po kryzysie związanym z COVID-19. W ramach „Muzyki dla Europy” Komisja pracuje nad zintegrowanym podejściem, które obejmuje ukierunkowane finansowanie unijne (za pośrednictwem programu „Kreatywna Europa” i nie tylko), wsparcie polityczne, prawodawstwo i dialog na temat potrzeb i wyzwań europejskiego sektora muzycznego. Szereg ostatnich zaproszeń dotyczył działań dotyczących zrównoważonego rozwoju. Od 2023 r. w ramach inicjatywy „Muzyka dla Europy” będzie promowana zrównoważona dystrybucja muzyki.
- Do innych przykładów znamiennych dla sektora należą projekt **„Sustainable Theatres Alliance for Green Environmental Shift** (STAGES – Sustainable Theatre Alliance)” oraz **sieć European Theatre Convention**, które mają na celu ustrukturyzowanie sektora i ekologizację jego łańcucha wartości.
- **Program dostosowany do indywidualnych potrzeb artystów i osób zawodowo związanych z sztuką, ułatwiający ich mobilność transgraniczną – „Kultura dla Europy”**³¹. Program, w ramach którego przyznawane są dotacje wspierające mobilność dla projektów proponowanych przez osoby fizyczne mających na celu współpracę międzynarodową, rozwój zawodowy, koprodukcję i współtworzenie, w ramach których zachęca się artystów i twórców do rozważenia wpływu ich mobilności na środowisko i wyboru bardziej zrównoważonych środków transportu. Rezydencje artystyczne w ramach programu umożliwiają realizację projektów zgodne z wartościami nowego europejskiego Bauhausu.
- Instrument **„Perform Europe”** uruchomiony w 2021 r., aby wspierać innowacyjne, sprzyjające włączeniu społecznemu i zrównoważone modele dystrybucji i trasy koncertowe w sektorze sztuk widowiskowych.
- **Równość płci w dziedzinie kultury**³²; Komisja sfinansowała badanie na temat zróżnicowania sytuacji kobiet i mężczyzn w sektorze kultury i sektorze kreatywnym, które opublikowano we wrześniu

²⁹ <https://voicesofculture.eu/2022/06/02/brainstorming-report-re-engaging-digital-audiences-challenges-and-opportunities/>

³⁰ [Grupa ekspertów ds. dziedzictwa kulturowego | Culture and Creativity \(europa.eu\)](https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/creative-europe-culture-strand/culture-moves-europe-mobility-for-artists-and-professionals#:~:text=Culture%20Moves%20Europe%20is%20a%20scheme%20that%20supports.It%20is%20p,art%20of%20Creative%20Europe%E2%80%99s%20Culture%20strand)

³¹ <https://culture.ec.europa.eu/creative-europe/creative-europe-culture-strand/culture-moves-europe-mobility-for-artists-and-professionals#:~:text=Culture%20Moves%20Europe%20is%20a%20scheme%20that%20supports.It%20is%20p,art%20of%20Creative%20Europe%E2%80%99s%20Culture%20strand>

³² Komisja wspiera równość płci w dziedzinie kultury w ramach programu „Kreatywna Europa” (np. projekt „Keychange” i program mentoringu „MEWEM”). Ponadto w nowym programie „Kreatywna Europa” na lata 2021–2027 zawarto wymóg, aby finansowane projekty odpowiednio uwzględniały kwestię włączenia społecznego i niedyskryminacji, ze szczególnym uwzględnieniem równości płci.

2020 r.³³ Działająca w oparciu o otwartą metodę koordynacji grupa robocza z państw członkowskich ds. równości płci w sektorze kultury i sektorze kreatywnym przedstawiła w czerwcu 2021 r. swoje sprawozdanie końcowe zawierające szereg zaleceń dla decydentów, instytucji kulturalnych i edukacyjnych³⁴. Przedstawiciele sektora kultury i sektora kreatywnego odbyli spotkanie w ramach zorganizowanego dialogu pod hasłem „Głosy kultury”, aby omówić równowagę płci w sektorze kultury i sektorze kulturalnym, w następstwie czego w lutym 2020 r. opublikowali oni sprawozdanie³⁵. Ponadto w grudniu 2020 r. przyjęto Konkluzje Prezydencji dotyczące równości płci w dziedzinie kultury³⁶.

- Działania w zakresie **kultury i dobrostanu**, co jest ważnym i nowym zagadnieniem, w szczególności po kryzysie związanym z COVID-19. Komisja realizuje działanie przygotowawcze Parlamentu Europejskiego pt. „Oddolny rozwój polityki na rzecz kultury i dobrostanu w UE”. Projekt, który konsorcjum partnerów europejskich realizowało przez okres 1,5 roku, dotyczy aktualizacji badań na ten temat, mapowania najistotniejszych istniejących praktyk, budowania zdolności lokalnych podmiotów do efektywnego korzystania z kultury w celu poprawy dobrostanu i zdrowia, ze szczególnym uwzględnieniem zdrowia psychicznego. Ostatnio ESPON przeprowadził również badanie dotyczące dziedzictwa kulturowego jako źródła dobrostanu społecznego w regionach europejskich³⁷. Celem jest opracowanie paneuropejskiej metodyki i terytorialnej analizy wpływu dziedzictwa kulturowego na społeczeństwo z uwzględnieniem takich aspektów jak dobrostan i włączenie społeczne. **Dziedzictwo kulturowe jako kluczowy atut umożliwiający zapobieganie kryzysom i budowanie pokoju** (cel zrównoważonego rozwoju nr 16: Pokój, sprawiedliwość i silne instytucje). Celowe niszczenie dziedzictwa kulturowego jest powszechnie uznawane za możliwy wskaźnik lub prekursor przyszłej masowej przemocy, ponieważ stosuje się je do wykorzenienia historii i artefaktów, które mają istotne znaczenie dla kultury i tożsamości danej populacji. Prowadzone systematycznie i na dużą skalę celowe niszczenie dziedzictwa kulturowego zdefiniowano również w Rzymskim Statucie Międzynarodowego Trybunału Karnego jako zbrodnię wojenną. Niszczenie dziedzictwa kulturowego odegrało znaczącą rolę w toczących się obecnie konfliktach w Syrii, Iraku i Mali. Jako przykłady można wymienić ataki na sanktuaria i mauzolea w Timbuktu w 2012 r. dokonane przez grupy islamskie w północnych regionach Mali. Konkluzje Rady w sprawie **podejścia UE do dziedzictwa kulturowego podczas konfliktów i kryzysów oraz specjalna koncepcja UE** zapewniają przejrzyste ramy polityczne i operacyjne na potrzeby bardziej spójnego i widocznego podejścia UE do dziedzictwa kulturowego na rzecz pokoju (cel zrównoważonego rozwoju nr 16, cel zrównoważonego rozwoju nr 8: Wzrost gospodarczy i godna praca, cel zrównoważonego rozwoju nr 11: Zrównoważone miasta i społeczności). Konkretnie rzecz ujmując, UE zobowiązuje się do przyjęcia podejścia wyczułonego na konflikt, włączającego, równego i niedyskryminacyjnego. W sprawie obecnej sytuacji w Ukrainie Komisja wspiera ochronę ukraińskiego dziedzictwa kulturowego poprzez dostarczanie awaryjnego sprzętu ochronnego i wspieranie cyfrowej dokumentacji dziedzictwa kulturowego Ukrainy. Komisja wspiera również ukraińskich artystów i osoby zawodowo związane z kulturą. Przykładowo we wrześniu 2022 r. w ramach programu „Kreatywna Europa” wezwano do wsparcia artystów, którzy tworzą poza granicami swojego kraju, organizacji kulturalnych w Ukrainie oraz do przygotowania powojennej odbudowy ukraińskiego sektora kultury w perspektywie średnioterminowej.
- W ramach działania przygotowawczego **„Europejskie przestrzenie kultury”** (2019–2023), realizowanego przez Europejskie Stowarzyszenie Narodowych Instytutów Kultury (EUNIC), bada się

³³ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/92d621d1-bb99-11ec-b6f4-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-266388294>

³⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/36e9028b-c73b-11eb-a925-01aa75ed71a1/language-en>

³⁵ <https://voicesofculture.eu/2019/05/14/gender-balance-in-the-cultural-and-creative-sectors/>

³⁶ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13097-2020-INIT/en/pdf>

³⁷ <https://www.espon.eu/HERIWELL>

innowacyjne modele współpracy w międzynarodowych stosunkach kulturalnych (cel zrównoważonego rozwoju nr 17: Partnerstwa na rzecz celów, cel zrównoważonego rozwoju nr 10: Mniej nierówności) poprzez ustanawianie równych partnerstw między europejskimi (członkami EUNIC i delegaturami Unii) i lokalnymi partnerami w krajach nienależących do UE w kontekście międzysektorowych tematów priorytetowych. Projekty te łączą stosunki kulturalne ze zrównoważonym rozwojem, na przykład poprzez opowiadanie się za działaniami w dziedzinie klimatu w Brazylii i Mongolii (cel zrównoważonego rozwoju nr 13: Działania w dziedzinie klimatu), wspieranie lokalnych sektorów kultury będących na etapie odbudowy po pandemii w Tanzanii i Kamerunie (cel zrównoważonego rozwoju nr 8: Wzrost gospodarczy i godna praca), poprawę dostępu osób z niepełnosprawnościami do kultury w Chinach i Urugwaju (cel zrównoważonego rozwoju nr 10: Mniej nierówności) oraz innowacje w zakresie transformacji cyfrowej w Meksyku.

Przyszłe działania:

- **inicjatywa Komisji dotycząca unijnych ram strategicznych w dziedzinie kultury** (w odpowiedzi na wezwanie Rady zawarte w planie prac UE w dziedzinie kultury na lata 2023–2026³⁸);
- **badanie UE dotyczące ekologizacji programu „Kreatywna Europa”**, które ma zostać opublikowane w 2023 r.;
- **roczne sprawozdanie z postępu prac we wdrażaniu koncepcji dotyczącej dziedzictwa kulturowego podczas konfliktów i kryzysów**: komponent dotyczący pokoju i bezpieczeństwa w działaniach zewnętrznych Unii Europejskiej oraz poświęcone mu Konkluzje Rady;
- UE jako gość honorowy **Międzynarodowych Targów Książki w Guadalajarze odbywających się w dniach od 25 listopada do 3 grudnia 2023 r.** zaprezentuje kwestie kultury i zrównoważonego rozwoju jako jeden kierunek tematyczny;
- szkolenie dotyczące rozwoju umiejętności przewidziane dla osób zawodowo związanych z sektorem audiowizualnym w zakresie oceny i ustalania produkcji ekologicznych. Ekologizacja stanowi również filar sieci Europa Cinemas, która będzie wspierać innowacyjne projekty wśród minisiec kin w celu promowania zrównoważonego rozwoju w sektorze wystawienniczym.

B. Polityka regionalna i miejska

Ramy polityki i główne priorytety

W ramach polityki spójności UE, a w szczególności w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), tradycyjnie uznaje się **inwestycje w kulturę za kluczowe czynniki rozwoju terytorialnego i spójności społecznej**. Bogate dziedzictwo kulturowe Europy wzmacnia tożsamość europejską, promuje wspólne wartości europejskie, aktywną postawę obywatelską, włączenie społeczne i dialog międzykulturowy. Sektor kultury i sektor kreatywny stanowią istotny atut regionalnej konkurencyjności gospodarczej i atrakcyjności, przy czym dziedzictwo kulturowe jest kluczowym elementem wizerunku i tożsamości miast i regionów oraz często stanowi przedmiot zainteresowania turystów w mieście.

³⁸ Rezolucja Rady z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie planu prac UE w dziedzinie kultury na lata 2023–2026. [st15381-en22.pdf \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R15381-en22.pdf)

Polityka spójności UE umożliwia państwom członkowskim, władzom regionalnym i lokalnym wykorzystanie kultury jako dźwigni terytorialnego rozwoju gospodarczego i społecznego, włączenia społecznego i innowacji, w ramach których społeczności i terytoria mogą korzystać z endogennych zasobów kulturowych w celu zwiększenia wzrostu gospodarczego, zmniejszając jednocześnie nierówności. Wsparcie w ramach EFRR przeznaczone na kulturę i dziedzictwo kulturowe opiera się na idei dotyczącej ukierunkowanego na konkretny obszar i zintegrowanego podejścia, wspierającego rozwój terytorialny i rozwój obszarów miejskich, włączenie społeczne i zachęcającego społeczeństwo do uczestnictwa.

W latach 2021–2027 polityka spójności będzie **koncentrować się na zrównoważonym rozwoju i cyfrowym wzbogacaniu doświadczeń związanych z dziedzictwem kulturowym. Obejmuje to transformację i przyszłą odporność sektora kultury i sektora kreatywnego**, a także promowanie dziedzictwa kulturowego zgodnie z najwyższymi standardami, aby uwzględnić włączenie społeczne, zrównoważony rozwój i uczestnictwo obywateli za pośrednictwem kultury. Sektor kultury i sektor kreatywny mogą odnieść korzyści z inwestycji w ramach wszystkich pięciu celów polityki spójności – w tym w ramach nowego celu szczegółowego EFRR³⁹ dotyczącego wzmacniania roli kultury w rozwiązywaniu wyzwań społeczno-gospodarczych lub jako elementu zintegrowanych strategii terytorialnych w ramach celu polityki nr 5 „Europa bliższa obywatelom” – w ramach programów objętych celami filaru „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu” oraz „Europejska współpraca terytorialna (Interreg)”. Ponadto kulturę można wspierać w ramach celu specyficznego Interreg, w szczególności „Lepsze zarządzanie współpracą”. **Współpraca transgraniczna w zakresie dziedzictwa kulturowego i naturalnego często przynosi korzyści, ponieważ wiele obiektów dziedzictwa naturalnego ma charakter transgraniczny.** Współpraca transgraniczna umożliwia zintegrowane, zrównoważone podejście np. do szlaków pielgrzymkowych, zrównoważonych szlaków przechodzących przez miejsca dziedzictwa naturalnego i wiele innych.

Strategiczne działania i kluczowe przykłady

W tym kontekście **zakres finansowania polityki spójności w zakresie wsparcia kulturowego wymiaru zrównoważonego rozwoju obejmuje przedstawione poniżej działania.**

- Środki ukierunkowane na sektor kultury, wzmacniające rolę kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych, z uwzględnieniem potrzeby cyfrowej i ekologicznej transformacji sektorów kultury i turystyki, odporności i długoterminowego zrównoważenia środowiskowego, społecznego i finansowego.
- Środki w zakresie innowacji i wykorzystania nowych technologii w dziedzinie kultury; wsparcie wzrostu i konkurencyjności MŚP w sektorze kultury; rozwój, testowanie i projekty pilotażowe nowych usług, produktów i rozwiązań cyfrowych (np. w zakresie cyfryzacji dziedzictwa kulturowego) lub rozwój umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji (w przypadku gdy kultura jest sektorem wybranym w ramach strategii inteligentnej specjalizacji regionu lub państwa członkowskiego).
- Działania wspierające efektywność energetyczną, energię ze źródeł odnawialnych, gospodarowanie odpadami, gospodarkę o obiegu zamkniętym, zieloną infrastrukturę i przystosowanie się do zmiany klimatu, mające na celu zmniejszenie śladu środowiskowego i klimatycznego sektora kultury i sektora kreatywnego oraz obiektów kultury zgodnie z odpowiednimi ramami strategicznymi.

³⁹ Jako nowe rozwiązanie w okresie 2021–2027 w ramach polityki spójności wprowadzono cel szczegółowy EFRR ukierunkowany na wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych w ramach celu polityki nr 4 „Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu”, który oferuje szeroki zakres wsparcia, nie pomijając możliwości finansowania w ramach innych celów polityki spójności UE.

- Wsparcie dla zrównoważonej infrastruktury transportowej przyczyniającej się do zrównoważonej turystyki i dostępu do kultury w ramach odpowiednich planów dotyczących transportu.
- Działania promujące kulturę w oparciu strategię rozwoju terytorialnego i strategię rozwoju obszarów miejskich, za co odpowiadają władze terytorialne i w czym uczestniczą lokalne zainteresowane strony i społeczności lokalne. W przypadku miast i miejskich obszarów funkcjonalnych 8 % środków finansowych przeznacza się na zrównoważony rozwój obszarów miejskich, w odniesieniu do którego kultura może stanowić główną siłę napędową.
- Wybór 20 wniosków dotyczących projektów, które otrzymają wsparcie oraz know-how w celu inkubacji inspirujących, ukierunkowanych na konkretny obszar, transformacyjnych projektów w zakresie nowego europejskiego Bauhausu. Wybrane projekty dotyczą różnych tematów, takich jak: regeneracja budynków/przestrzeni publicznych na zasadach obiegu zamkniętego, zachowanie i transformacja dziedzictwa kulturowego, przystępne cenowo rozwiązywanie w zakresie mieszkalnictwa oraz zintegrowana rewitalizacja przestrzeni miejskich i wiejskich⁴⁰.
- Sześć innowacyjnych działań w dziedzinie kultury i dziedzictwa kulturowego wybranych w ramach piątego zaproszenia do składania wniosków dotyczących innowacyjnych działań miejskich⁴¹.
- Pierwsze zaproszenie do składania wniosków w ramach Europejskiej inicjatywy miejskiej – innowacyjne działania miejskie – które będzie dotyczyło nowego europejskiego Bauhausu, w tym zachowania i transformacji dziedzictwa kulturowego.
- Projekt pilotażowy dotyczący ochrony i promowania kultury w regionach najbardziej oddalonych UE⁴² oraz w krajach i terytoriach zamorskich: Celem jest promowanie bogatego dziedzictwa kulturowego tych regionów i terytoriów dzięki konferencjom, wymianie, wydarzeniom i wystawom w celu rozpowszechniania dzieł sztuki oraz wspieranie wymiany kulturalnej dzięki mobilności osób zawodowo związanych z sektorem kultury i sektorem kreatywnym.
- W ramach prac międzyrządowych **agendy miejskiej dla UE** jedno z 14 partnerstw dotyczy **kultury i dziedzictwa kulturowego**. Celami partnerstwa w dziedzinie kultury i dziedzictwa kulturowego są poprawa zarządzania historycznym środowiskiem zbudowanym miast europejskich, promowanie kultury oraz zachowanie jakości krajobrazów miejskich i dziedzictwa.
- Nowe partnerstwo w ramach agendy miejskiej dla UE będzie koncentrować się na kwestii **zrównoważonej turystyki**.
- Oprócz wsparcia finansowego dostępnego w ramach podstawowych programów i programów współpracy, kultura i zrównoważony rozwój są również powszechnie uznawane w **unijnych strategiach makroregionalnych: strategii UE na rzecz regionu Dunaju; strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego; strategii UE na rzecz regionu alpejskiego; strategii UE na rzecz regionu Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego**. Wszystkie te działania i cele są ważne z punktu widzenia ogólnej polityki regionalnej i ogólnej polityki UE w dziedzinie kultury i zrównoważonego rozwoju, ponieważ tworzą powiązania i synergie między programami i inicjatywami, a także między zainteresowanymi stronami z państw członkowskich i krajów partnerskich/państw trzecich.

⁴⁰ Lokalne inicjatywy w ramach nowego europejskiego Bauhausu: https://c.ramboll.com/local-support-new-european-bauhaus?utm_source=direct-email&utm_medium=email&utm_campaign=nebop.

⁴¹ <https://uia-initiative.eu/en/theme/culture-and-cultural-heritage>

⁴² W UE znajduje się dziewięć regionów najbardziej oddalonych, w których mieszka 4,8 mln obywateli: Gujana Francuska, Gwadelupa, Martynika, Majotta, Reunion i Saint-Martin (Francja), Azory i Madera (Portugalia) oraz Wyspy Kanaryjskie (Hiszpania). Zgodnie z art. 349 TFUE przepisy szczegółowe w przepisach UE pomagają tym regionom sprostać głównym wyzwaniom, przed którymi stoją ze względu na swoje oddalenie, charakter wyspiarski i niewielkie rozmiary.

- **Włączenie nowego europejskiego Bauhausu do programów polityki spójności państw członkowskich stanowi priorytet** podczas trwających negocjacji programowych na lata 2021–2027. Inicjatywę tę traktuje się jako **cel umów o partnerstwie strategicznym i odpowiednich programów operacyjnych każdego z państw członkowskich.**

Przyszłe działania:

- ogłoszenie jesienią 2022 r. zaproszenia do składania wniosków w ramach **Europejskiej inicjatywy miejskiej – innowacyjne działania miejskie** – które będzie dotyczyło **nowego europejskiego Bauhausu**;
- dalsze wspieranie kultury i dziedzictwa kulturowego w ramach programów **Europejskiej współpracy terytorialnej (Interreg)** i strategii makroregionalnych;
- uruchomienie **nowego partnerstwa w ramach agendy miejskiej dla UE**, które będzie koncentrować się **na turystyce**.

C. Sprawy wewnętrzne i bezpieczeństwo wewnętrzne

Kluczowe priorytety i strategiczne działania

Kradzież i grabież dóbr dziedzictwa kulturowego oraz nielegalny handel dobrami kultury stanowią biznes prowadzony na międzynarodową skalę i lukratywne źródło dochodów dla przestępczości zorganizowanej, a czasem także dla terrorystów i stron konfliktu. Dobra kultury są szczególnie narażone na handel w regionach objętych konfliktami i kryzysem, takich jak Ukraina i Bliski Wschód. W wyniku takiej działalności może dojść do całkowitego bądź częściowego zniszczenia skradzionych lub zrabowanych przedmiotów, a także dóbr dziedzictwa kulturowego, obiektów sakralnych, stanowisk archeologicznych itp. Mają one dużą wartość dla tożsamości lokalnej ludności, ponieważ służą zachowaniu pamięci historycznej, kulturowej i społecznej, często nawet w pierwotnym miejscu powstania. Dobrze chronione dziedzictwo kulturowe przyczynia się do procesu rozwoju poprzez umożliwienie kształcenia oraz tworzenie miejsc pracy, przestrzeni do dialogu między zróżnicowanymi grupami społecznymi, a także zwiększanie głosu zmarginalizowanych społeczności i ich poczucia przynależności.

W związku z tym niszczenie dziedzictwa kulturowego może w istotny sposób naruszyć pamięć zbiorową społeczeństwa, ale także odebrać źródło dochodów, np. w przypadku zniszczenia atrakcji turystycznych (obiektów dziedzictwa kulturowego, muzeów itp.).

Zgodnie ze strategią w zakresie unii bezpieczeństwa z 2020 r. oraz unijną strategią zwalczania przestępczości zorganizowanej 2021–2025 Komisja opracowuje obecnie plan działania w zakresie walki z nielegalnym handlem dobrami kultury. Celem jest zwalczanie nielegalnego handlu dobrami kultury i ochrona dóbr kultury przed zniszczeniem spowodowanym przestępstwem. W tym kontekście plan działania będzie dotyczył różnych aspektów walki z nielegalnym handlem dobrami kultury, w tym budowania zdolności organów ścigania i organów sądowych do skuteczniejszego wykrywania i karania przypadków nielegalnego handlu, zwiększenia identyfikowalności dóbr kultury, poprawy ochrony dóbr kultury przed nielegalnym handlem i grabieżą oraz współpracy z państwami trzecimi, w których dochodzi do grabieży, ze szczególnym uwzględnieniem państw pogrążonych w konfliktach i kryzysach. Dalsze aspekty obejmują podnoszenie świadomości na temat potrzeby ochrony dóbr kultury oraz szkód, jakie nielegalny handel dobrami kultury może powodować dla dziedzictwa kulturowego.

Przyszłe działania:

- Wykorzystanie celów społecznych i ekonomicznej wartości dodanej poprzez zwalczanie przestępczości i nielegalnego handlu oraz wspieranie poczucia przynależności we wspólnotach kulturowych.
- Przyjęcie w 2022 r. **planu działania w zakresie walki z nielegalnym handlem dobrami kultury**, który ma dotyczyć poszczególnych aspektów zwalczania nielegalnego handlu dobrami kultury i ochrony dóbr kultury przed zniszczeniem spowodowanym przestępstwem.

D. Zatrudnienie, sprawy społeczne i włączenie społeczne

Priorytety polityki i strategiczne działania

Jedną z kluczowych inicjatyw ramowych jest **strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami**⁴³. Jej celem jest osiągnięcie dalszych postępów w zapewnieniu pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami, w tym w dziedzinie kultury. Strategia wyznaczy kierunek działań państw członkowskich, jak również instytucji Unii. Dostępność stanowi czynnik wspierający prawa i warunek wstępny pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami na równi z innymi osobami. Zgodnie ze strategią **odpowiednim celem kultury byłoby ukierunkowanie na dostępność wydarzeń kulturalnych i dóbr kultury oraz promowanie dzieł sztuki dla osób z niepełnosprawnościami**. Celem strategii jest osiągnięcie postępu we wszystkich obszarach objętych Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych⁴⁴, której stronami są UE i wszystkie jej państwa członkowskie. Jest to prawnie wiążący instrument na rzecz praw człowieka, w którym ustanowiono minimalne standardy w odniesieniu do praw osób z niepełnosprawnościami.

Komisja utworzyła mechanizm monitorowania realizacji tej strategii. Informacje w ten sposób uzyskane zostaną wykorzystane również w europejskim semestrze, tablicy wskaźników społecznych i podczas realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Do 2023 r. opracowane zostaną nowe wskaźniki niepełnosprawności, które będą wspierać wskaźniki na potrzeby unijnej tablicy wskaźników społecznych, europejskiego semestru i celów zrównoważonego rozwoju.

W ramach tej strategii Komisja promuje i zwiększa widoczność dzieł sztuki dla osób z niepełnosprawnościami. Dąży również do udostępnienia osobom z niepełnosprawnościami dziedzictwa kulturowego i wszelkich wydarzeń kulturalnych dzięki wsparciu z funduszy unijnych, takich jak program „Kreatywna Europa”. Ponadto Komisja:

- wsparła badanie⁴⁵ w ramach zakrojonego na szeroką skalę projektu „**Europe Beyond Access**”⁴⁶, którego przedmiotem było badanie (braku) wiedzy zarządzających kulturą w głównym nurcie na temat: a) pracy artystów z niepełnosprawnościami, b) sposobu udostępnienia tym artystom ich programów, oraz c) sposobu udostępnienia tych programów osobom z niepełnosprawnościami;
- promuje rozwój dostępnej turystyki, zwłaszcza przez miasta, przyznając nagrodę dla Europejskiej Stolicy Inteligentnej Turystyki.

⁴³ [Unia równości: Strategia na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami na lata 2021–2030 – Zatrudnienie, sprawy społeczne i włączenie społeczne – Komisja Europejska \(europa.eu\)](#)

⁴⁴ http://www.unic.un.org.pl/dokumenty/Konwencja_Praw_Osob_Niepelnosprawnych.pdf

⁴⁵ [Czas działać: Jak brak wiedzy w sektorze kultury tworzy bariery dla artystek i artystów z niepełnosprawnością – Disability Arts International](#)

⁴⁶ [Europe Beyond Access – Disability Arts International](#)

Celem strategii jest zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami możliwości uczestniczenia w życiu kulturalnym na równi z innymi osobami, zgodnie z Konwencją ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Komisja wzywa państwa członkowskie do propagowania **kultury i działalności twórczej, a także sztuki w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami** oraz do podnoszenia świadomości. Zostanie to uwidocznione za pośrednictwem wystaw i przedstawień, przy czym udostępnionych zostanie więcej spektakli, festiwali, kolekcji sztuki i muzeów dla osób z niepełnosprawnościami. Unijna karta osoby niepełnosprawnej została wprowadzona jako projekt pilotażowy w latach 2016–2018 w ośmiu państwach członkowskich (Belgii, Cyprze, Estonii, Finlandii, Włoszech, Malcie, Rumunii i Słowenii) i nawet po jego zakończeniu karta nadal obowiązuje i jest uznawana w tych ośmiu państwach. **W badaniu oceniającym wdrożenie działania pilotażowego dotyczącego unijnej karty osoby niepełnosprawnej i związanych z nią korzyści**⁴⁷ określono potencjał działania na większą skalę i przedstawiono dowody, że m.in. nastąpił stosunkowo niewielki wzrost uczestnictwa w kulturze, rekreacji, sporcie i turystyce zagranicznej. Komisja zamierza poszerzyć zakres unijnej karty osoby niepełnosprawnej.

Ponadto w ramach paktu na rzecz umiejętności w 2022 r. utworzono nowe partnerstwo w celu promowania umiejętności w sektorze kultury i sektorze kreatywnym.

Przyszłe działania:

- Rozwijanie trwającej kampanii Komisji⁴⁸ **Razem na rzecz praw** (do marca 2023 r.), której celem jest podniesienie świadomości na temat kluczowych aspektów strategii, co obejmuje kulturę, w porozumieniu z osobami z niepełnosprawnościami i reprezentującymi je organizacjami oraz artystami.
- Wniosek Komisji, aby do końca 2023 r. rozszerzyć zakres unijnej karty osoby z niepełnosprawnością, tak aby była uznawana we wszystkich państwach członkowskich, w oparciu o doświadczenie zdobyte w ramach trwającego projektu pilotażowego dotyczącego unijnej karty osoby z niepełnosprawnością oraz na podstawie unijnej karty parkingowej dla osób z niepełnosprawnościami.
- Dalszy rozwój i promowanie partnerstw sektorowych na podstawie paktu na rzecz umiejętności podczas Europejskiego Roku Umiejętności 2023.

E. Sprawiedliwość, prawa konsumentów i równość płci

Ramy polityki, główne priorytety i obecne środki

Komisja przyjęła **unijne ramy strategiczne na rzecz równouprawnienia, włączenia społecznego i udziału Romów** w 2020 r. Określono w nich kompleksowe podejście oparte na trzech filarach, które stanowi uzupełnienie integracji społecznej i gospodarczej w zakresie promowania równości i wzmacniania udziału.

Ramy te obejmują cele na szczeblu UE oraz główne cele ilościowe w zakresie zwalczania antycyganizmu i dyskryminacji, zmniejszania ubóstwa i wykluczenia społecznego, promowania udziału i zwiększania skutecznego i równego dostępu Romów do edukacji, zatrudnienia, opieki zdrowotnej i zakwaterowania. W obszarze kultury ramy obejmują cel operacyjny polegający na **promowaniu świadomości na temat historii, kultury, uznania i pojednania Romów**. Wskaźniki dotyczące tego celu mogłyby być związane ze **świadomością populacji ogólnej na temat historii, literatury, sztuki, kultury, muzyki i polityki**

⁴⁷ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=pl&pubId=8407&furtherPubs=yes>

⁴⁸ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1556&langId=pl>

romskiej, udziałem populacji ogólnej w festiwalu kultury romskiej i innych wydarzeniach publicznych, świadomością na temat języka romskiego oraz romskiego Holokaustu.

Państwa członkowskie potwierdziły swoje zaangażowanie w promowanie równości i włączenia Romów poprzez jednomyślne przyjęcie zalecenia Rady w sprawie równouprawnienia, włączenia i partycypacji Romów. Określono w nim konkretne środki, które państwa te powinny uwzględnić w swoich **krajowych ramach strategicznych dotyczących Romów**. Środki te obejmują podnoszenie świadomości nauczycieli i pracowników szkół na temat historii i kultury Romów, propagowanie uczestnictwa społecznego, gospodarczego, politycznego, kulturalnego i obywatelskiego Romów oraz promowanie w społeczeństwie wiedzy na temat kultury, języka i historii Romów, w tym pamięci o Holokauście Romów.

Komisja promuje **pozytywne narracje i romskie wzory do naśladowania** oraz podnosi świadomość na temat historii i kultury Romów, w tym wydarzenie mające na celu zwiększenie świadomości na temat języka romskiego w ramach Europejskiego Tygodnia Romów 2022, którego gospodarzem jest Parlament Europejski. Komisja wspiera również odpowiednie działania w ramach programu „Obywatele, równość, prawa i wartości”⁴⁹.

W szerszym zakresie odbywają się działania mające na celu wdrożenie **unijnego planu działania przeciwko rasizmowi** oraz w dziedzinie **dialogu międzywyznaniowego**, w szczególności w ramach Strategii UE w sprawie zwalczania antysemityzmu i wspierania życia żydowskiego.

Przyszłe działania:

- państwa członkowskie mają wdrożyć swoje **krajowe ramy strategiczne dotyczące Romów** do 2030 r., w tym środki służące promowaniu wiedzy na temat sztuki, historii i kultury Romów;
- Komisja ma opublikować swoją **ocenę krajowych ram strategicznych** jesienią 2022 r., podsumować zobowiązania podjęte przez państwa członkowskie i przedstawić wytyczne dotyczące wszelkich niezbędnych ulepszeń;
- dalsze wspieranie **działań podnoszących świadomość na temat historii i kultury Romów oraz promujących prawdę i pojednanie** w ramach programu „Obywatele, równość, prawa i wartości”;
- dalsze wspieranie **działań podnoszących świadomość na temat życia i dziedzictwa żydowskiego w świetle pamięci o Holokauście** w ramach programu „Obywatele, równość, prawa i wartości”.

F. Nowy europejski Bauhaus i jego horyzontalny wymiar zrównoważonego rozwoju opartego na kulturze

W ostatnich latach pojawiła się konieczność stawienia czoła poważnemu wyzwaniu, jakim jest zmiana klimatu i skutki pandemii COVID-19. Potwierdzono systemowe znaczenie kultury oraz sektora kultury i sektora kreatywnego w zakresie reagowania na potencjalnie destrukcyjne skutki transformacji ekologicznej i cyfrowej jako pozytywnych podmiotów przyczyniających się do zrównoważonej transformacji społecznej.

Nowy europejski Bauhaus stanowi przekrojową inicjatywę, której celem jest realizacja transformacji ekologicznej w wyniku stawienie czoła globalnym wyzwaniom z wykorzystaniem ukierunkowanych na konkretny obszar i innowacyjnych rozwiązań. Łączą one wartości zrównoważonego rozwoju, włączenia społecznego i estetyki. Ten trójkąt wartości zapewnia, aby zamierzone rozwiązania dotyczyły jednocześnie wielu wymiarów. Obejmują one nie tylko aspekty środowiskowe, przystępność cenową

⁴⁹ [Program „Obywatele, równość, prawa i wartości”](#) | Komisja Europejska (europa.eu)

i dostępność, ale także potrzeby i aspiracje wykraczające poza funkcjonalność w celu zapewnienia jakości doznania dla wszystkich. Innowacyjny potencjał inicjatywy polega na podejściu wielopoziomowym, partycypacyjnym i transdyscyplinarnym, które należy włączyć do procesów współtworzenia i wdrażania. Prowadzi to do włączenia wielu obszarów polityki, dyscyplin i podmiotów we wspólne opracowanie nowych sposobów działania na rzecz przekształcenia wszystkich aspektów życia obywateli: miejsc w praktyce, produktów, usług, ekosystemów, sposobów myślenia i zachowań. W komunikacie w sprawie nowego europejskiego Bauhaus⁵⁰ podkreślono zasadniczą rolę kultury w podejmowaniu wyzwań związanych ze zrównoważonym rozwojem i wspieraniem pozytywnej transformacji społecznej. Artyści i uczestnicy życia kulturalnego odgrywają kluczową rolę w przesunięciu paradygmatu ku nowym zachowaniom i wartościom.

W komunikacie wspomniano również o zamiarze stworzenia ram wspomagających nowy europejski Bauhaus zintegrowanych z celami zrównoważonego rozwoju oraz z odpowiednimi politykami i inicjatywami UE. Prawie dwa lata po jej uruchomieniu inicjatywa została włączona do wszystkich polityk i programów UE („Horyzont Europa”, program LIFE, EFRR, program „Cyfrowa Europa”, Erasmus+, Kreatywna Europa, Europejski Korpus Solidarności i Program na rzecz jednolitego rynku).

Inicjatywa skupia różnorodną, tętniącą życiem i stale rosnącą społeczność składającą się z ponad 500 partnerów i uczestników organizacji sieciowych, lokalnych organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw i organów publicznych. Jako jeden z kluczowych instrumentów stworzonych przez nowy europejski Bauhaus laboratorium nowego europejskiego Bauhausu jest miejscem testowania innowacyjnych modeli współpracy. Społeczność nowego europejskiego Bauhausu współpracuje przy tworzeniu narzędzi, ram i warunków sprzyjających zielonej transformacji, aby osiągnąć odczuwalną transformację i innowacyjne rozwiązania w praktyce. Od kwietnia 2022 r. w laboratorium nowego europejskiego Bauhausu rozpoczęto już osiem działań, z czego trzy zostały zainicjowane przez samą społeczność nowego europejskiego Bauhausu.

Strategiczne działania i kluczowe przykłady

Wśród szeregu działań nowego europejskiego Bauhausu, które przyczyniają się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju, można wyróżnić następujące:

- sześć projektów wybranych na podstawie wezwania do opracowania „sztandarowych projektów demonstracyjnych”, które mają dotyczyć takich tematów jak renowacja budynków, obieg zamknięty, sztuka, dziedzictwo kulturowe, edukacja, inteligentne miasta, rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich itp. Ponieważ projekty te są realizowane w całej Europie, dostarczają szereg wyników, które będzie można dostosować i powielić w podobnych działaniach w Europie i poza nią, aby stały się inspiracją dla przyszłych projektów.
- Laboratorium nowego europejskiego Bauhausu to wirtualna przestrzeń, w której społeczność nowego europejskiego Bauhausu spotyka się, aby zaproponować konkretne i realne projekty. Projekty w ramach laboratorium nowego europejskiego Bauhausu mają dwa cele: a) stworzenie warunków sprzyjających zielonej transformacji; b) osiągnięcie namacalnej transformacji w praktyce. Laboratorium nowego europejskiego Bauhausu realizuje program prowadzony przez Komisję, który jest obecnie widoczny w pięciu projektach prowadzonych przez Komisję⁵¹. Zajmuje się również inicjatywami kierowanymi przez społeczność i obecnie wspiera pierwszą partię innowacyjnych

⁵⁰ [Komunikat Komisji w sprawie nowego europejskiego Bauhausu](#)

⁵¹ Do projektów Komisję należą: strategia oznaczania; projekt pilotażowy dotyczący wspólnego finansowania dzięki filantropii; finansowanie społecznościowe i finansowanie publiczne; analiza i badania eksperymentalne rozwiązań regulacyjnych; transformacja miejsc do nauki.

projektów ze społeczności nowego europejskiego Bauhausu, skupiających się na konkretnych zmianach w określonych obszarach.

Przyszłe działania:

- dalsze udzielanie wsparcia inicjatywie w zakresie nowego europejskiego Bauhausu w drodze **mobilizacji programów finansowania unijnego**;
- zachęcanie do inicjatyw oddolnych w zakresie **społeczności nowego europejskiego Bauhausu**, w tym ramach laboratorium nowego europejskiego Bauhausu;
- stopniowe rozwijanie dialogu i współpracy z państwami trzecimi poprzez **udostępnianie i testowanie koncepcji nowego europejskiego Bauhausu poza UE**.

G. Partnerstwo międzynarodowe UE i polityka rozwojowa

Ramy polityki i główne priorytety

Prace Komisji w zakresie partnerstw międzynarodowych opierają się na wspólnym komunikacie „W stronę strategii UE w dziedzinie międzynarodowych stosunków kulturalnych”. Określono w nim trzy główne obszary działania:

- promowanie dialogu międzykulturowego i międzywyznaniowego w celu doskonalenia pluralizmu kulturowego i wzajemnego zrozumienia, poszanowanie różnorodności, równości i praw człowieka;
- wspieranie sektora kultury i sektora kreatywnego, które oferują możliwości w zakresie wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy;
- ułatwianie współpracy w zakresie dziedzictwa kulturowego, która zbliża społeczności i ludzi, wzmacnia ich poczucie tożsamości i wspiera zrównoważoną turystykę.

Komisja aktywnie pracuje nad projektami i działaniami, które mają duży wpływ na wymiar gospodarczy rozwoju.

Strategiczne działania i kluczowe przykłady

Wśród kluczowych przykładów można wymienić:

- **Wsparcie w odniesieniu do wskaźników UNESCO w ramach Agendy 2030**

W ramach projektu prowadzone są działania pilotażowe mające na celu określenie i opracowanie ram wskaźników tematycznych UNESCO (Kultura | Wskaźniki 2030). Celem jest zmierzenie i monitorowanie roli i wkładu kultury w realizację przygotowanej przez ONZ Agendy 2030.

W ramach projektu testuje się i udoskonala wskaźniki tematyczne, które będą wykorzystywane przez państwa i miasta chcące podkreślić wkład kultury w zrównoważony rozwój w swoich dobrowolnych sprawozdaniach krajowych i dobrowolnych przeglądach lokalnych. Wyniki projektu zostaną udostępnione na forach międzynarodowych, aby zapewnić ich szerokie wykorzystanie przez wszystkie zainteresowane strony.

Inne trwające inicjatywy obejmują między innymi:

- **Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej – „Globalny wymiar Europy”** – służy wspieraniu inicjatywy w dziedzinie kultury i zrównoważonego rozwoju dla partnerów spoza UE na poziomie krajowym, regionalnym i globalnym;

- **Program Kultura AKP-UE** służy wspieraniu artystów i dzieła sztuki z krajów grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku;
- **„Innowacyjna inicjatywa na rzecz finansowania kultury”** – służy wspieraniu sektora kultury i sektora kreatywnego w zakresie dostępu do finansowania i poprawy zdolności przedsiębiorczych;
- **Korytarze Dziedzictwa Jedwabnego Szlaku w Afganistanie, Azji Środkowej i Iranie** – międzynarodowy wymiar Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego, współpraca zainicjowana przez UE i UNESCO w październiku 2018 r. w celu wzmocnienia wkładu kultury w zrównoważony rozwój poprzez rozwój turystyki opartej na dziedzictwie na rzecz wysokiej jakości doświadczeń odwiedzających korytarze Dziedzictwa Jedwabnego Szlaku w krajach korzystających;
- **Procultura** – promowanie zatrudnienia i generowania dochodów w kulturalnych podsektorach muzyki, sztuk widowiskowych oraz literatury dziecięcej/młodzieżowej i działalności wydawniczej w portugalskojęzycznych państwach Afryki (kraje afrykańskie, w których język portugalski jest językiem urzędowym) i Timorze Wschodnim;
- **Inicjatywa dotycząca kształtowania tożsamości i wymiany doświadczeń biznesowych** – przeciwdziałanie niektórym podstawowym przyczynom niestabilności i migracji nieuregulowanej poprzez wzmocnienie sektorów produkcyjnych przyczyniających się do kształtowania tożsamości, takich jak sektor kultury i sektor kreatywny, oraz poprzez uwzględnienie łańcuchów wartości rynków związanych ze stylem życia i dzielenie się produktem swojej kreatywności poprzez dostęp do nowych rynków;
- **CreatiFI** służy wspieraniu sektora kultury i sektora kreatywnego w dostępie do finansowania poprzez gwarancje i pożyczki oraz w budowaniu zdolności pośredników finansowych w krajach należących do grupy państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku;
- **UE-UNESCO Expert Facility** – projekt służy wspieraniu pomocy technicznej i mechanizmów peer-to-peer na potrzeby wymiany wiedzy i najlepszych praktyk w celu wzmocnienia polityki i otoczenia instytucjonalnego w sektorze kultury i sektorze kreatywnym; ma on na celu zapewnienie zrównoważonych systemów zarządzania kulturą, wspierając rozwój sektora kultury i sektora kreatywnego, które przyczyniają się do rozwoju społecznego i gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do ograniczania ubóstwa.

Przyszłe działania:

- wspieranie polityki kulturalnej i otoczenia instytucjonalnego na potrzeby sektora kultury i sektora kreatywnego, gromadzenie dowodów dotyczących **rozwoju wskaźników tematycznych i strategii w zakresie kultury**;
- wspieranie **współpracy kulturalnej** między Afryką i Europą oraz dziedzictwa kulturowego w Afryce Subsaharyjskiej **na rzecz zrównoważonego rozwoju, pokoju, tworzenia miejsc pracy i wzrostu gospodarczego**.

H. Polityka sąsiedztwa i rozszerzenia

Ramy polityki i główne priorytety

W **Nowym europejskim programie na rzecz kultury** podkreślono, że promowanie kultury i dialogu międzykulturowego należy wykorzystywać jako siłę napędową spójności i rozwoju społeczno-gospodarczego. Zgodnie ze wspólnym komunikatem „W stronę strategii UE w dziedzinie międzynarodowych stosunków kulturalnych” kultura i dialog międzykulturowy odgrywają kluczową rolę

w sprzyjaniu pojednania. Przekłada się to na zróżnicowane dokumenty programowe dla każdego regionu sąsiadującego.

Regionalny wieloletni program indykacyjny na rzecz południowego sąsiedztwa obejmował – w ramach obszaru priorytetowego nr 1: Rozwój społeczny, dobre rządy i praworządność – cel szczegółowy nr 4 – **Wspieranie kultury jako wymogu rozwoju człowieka i lepszej jakości życia**. UE będzie wspierać kulturę jako istotny element życia społeczności i kluczowy składnik procesu budowania społeczności.

Podobnie w Nowym europejskim programie na rzecz kultury przewidziano, że Komisja będzie promować sektor kultury i sektor kreatywny na Bałkanach Zachodnich, w tym poprzez wykorzystanie Instrumentu Pomocy Przedakcesyjnej, a także opracuje strategię współpracy kulturalnej na szczeblu regionalnym, począwszy od Bałkanów Zachodnich.

W komunikacie „Wiarygodna perspektywa rozszerzenia dla Bałkanów Zachodnich oraz zwiększone zaangażowanie UE w tym regionie” („strategia dla Bałkanów Zachodnich”) podkreślono, że współpraca regionalna i stosunki dobrosąsiedzkie na Bałkanach Zachodnich są niezbędnymi warunkami poczynienia postępów na drodze do przystąpienia do UE oraz wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie za pośrednictwem kultury. Rozwijanie współpracy w dziedzinie kultury z regionem i w jego obrębie stanowi jedno z działań wspierających inicjatywę przewodnią nr 6 strategii dla Bałkanów Zachodnich.

W przypadku Partnerstwa Wschodniego we wspólnym dokumencie roboczym służb Komisji „Recovery, Resilience and Reform: post-2020 Eastern Partnership priorities [„Odbudowa, odporność i reformy: priorytety Partnerstwa Wschodniego po 2020 r.”], opublikowanym w lipcu 2021 r., w ramach proponowanego priorytetu „Inwestowanie w ludzi i wiedzę” określono następujące cele:

- maksymalne wykorzystanie **potencjału sektora kultury i sektora kreatywnego jako siły napędowej rozwoju społeczno-gospodarczego**;
- zacieśnianie **współpracy kulturalnej i dialogu międzykulturowego**, w tym poprzez zwiększenie udziału w inicjatywach „Kreatywna Europa”, „EU4Culture” i innych.

Strategiczne działania i kluczowe przykłady

- „**Thaqafa Daayer Maydoor**” jest czteroletnim programem regionalnym (2020–2024), który promuje ekosystem kultury w całym południowym sąsiedztwie.
- **CREACT4MED** jest czteroletnim programem regionalnym (2020–2024), którego ogólnym celem jest wzmocnienie roli kultury i kreatywności jako wektora zatrudnienia i odporności. Koncentruje się na młodzieży i kobietach-przedsiębiorcach w południowym sąsiedztwie.
- Celem „**Creative Europe Window for the Western Balkans**” jest zwiększenie wsparcia finansowego dla organizacji kulturalnych z Bałkanów Zachodnich poprzez uruchomienie specjalnej puli dla Bałkanów Zachodnich w ramach programu „Kreatywna Europa”. Projekt zrealizowano w drodze specjalnego zaproszenia do składania wniosków, w ramach którego finansowano projekty ze zróżnicowanego portfolio obejmującego różne sektory. Projekt obejmował m.in. tłumaczenia i działalność wydawniczą, architekturę, sztukę wideo, malarstwo i rysunek, teatr, taniec, grafikę, muzykę, niematerialne dziedzictwo kulturowe, muzea czy obiekty i budynki historyczne.
- **Regionalny program dotyczący kultury i kreatywności na Bałkanach Zachodnich** z budżetem w wysokości 8 mln EUR, zgodny ze strategią dla Bałkanów Zachodnich, ma na celu promowanie dialogu międzykulturowego i wzmocnienie skutków społeczno-ekonomicznych sektora kultury i sektora kreatywnego na Bałkanach Zachodnich.

- Celem projektu **EU4Culture** jest zapewnienie wsparcia w uczynieniu kultury motorem wzrostu i rozwoju społecznego w całym regionie Partnerstwa Wschodniego. Wspiera on zwiększoną rolę sektora kultury jako motoru rozwoju gospodarczego. Dzięki swojemu międzyregionalnemu podejściu w ramach tego projektu promuje się pogłębiony dialog międzykulturowy i wymianę wiedzy w krajach należących do Partnerstwa Wschodniego oraz usprawnia sprawowania władzy na szczeblu lokalnym w dziedzinie kultury.

Przyszłe działania:

- Trwające przygotowywanie **nowego programu kulturalnego dla południowego sąsiedztwa na rok 2023**, w ramach którego UE będzie wspierać pracowników sektora kultury jako czynników wspomagających budowanie społeczności.

I. Polityka w dziedzinie edukacji i młodzieży

Koalicja na rzecz edukacji dla klimatu jest współtworzoną inicjatywą oddolną mającą na celu zaangażowanie społeczności edukacyjnej na szczeblu unijnym, krajowym i lokalnym. Jako inicjatywa przewodnia komunikatu w sprawie utworzenia europejskiego obszaru edukacji do 2025 r. jest ona kluczowym instrumentem skutecznego gromadzenia oraz udostępniania inicjatyw i projektów uruchamianych przez środowisko edukacyjne w celu wspierania transformacji w kierunku neutralności klimatycznej. Dotyczy to w szczególności rozwijania „umiejętności ekologicznych” i zmiany zachowań oraz tworzenia powiązań z innymi inicjatywami, takimi jak Europejski Pakt na rzecz Klimatu czy nowy europejski Bauhaus.

Strategia UE na rzecz młodzieży stanowi ramy dla współpracy w zakresie unijnej polityki młodzieżowej na lata 2019–2027 na podstawie rezolucji Rady z dnia 26 listopada 2018 r. W ramach 11 europejskich celów młodzieżowych i trzech filarów (angażowanie, łączenie, wzmacnianie pozycji) strategia ma na celu rzeczowe uczestnictwo młodych osób w życiu obywatelskim, gospodarczym, społecznym, kulturalnym i politycznym. Wspiera rozwój kreatywności u młodzieży, a także ich dostęp do kultury i narzędzi twórczych. Celem strategii jest również udostępnienie nowych technologii, aby wzmocnić kreatywność u młodzieży i innowacyjność oraz zwiększyć zainteresowanie kulturą, sztuką i nauką.

Komisja wspiera te cele w ramach swoich programów finansowania, strategii i badań:

- Erasmus+ wspiera kreatywność i innowacyjność w projektach współpracy;
- Europejski Korpus Solidarności wspiera europejskie dziedzictwo kulturowe w ramach projektu wolontariatu;
- Konkluzje Rady w sprawie dostępu młodzieży do kultury (listopad 2010);
- Konkluzje Rady w sprawie pobudzania kreatywności i innowacyjności młodych ludzi (maj 2012).

Ponadto rok 2022 ustanowiono **Europejskim Rokiem Młodzieży**, który rzuca światło na znaczenie europejskiej młodzieży w budowaniu lepszej przyszłości – bardziej ekologicznej, sprzyjającej włączeniu społecznemu i cyfrowej. Daje on młodzieży możliwość nauki, dzielenia się swoimi wizjami, poznawania ludzi i angażowania się w działania w całej Europie. Obejmuje on dziewięć obszarów polityki, w tym „kulturę”, np. z realizacją inicjatywy przewodniej „Młodzież odkrywa kulturę dzięki DiscoverEU w 2022 r.”

Strategiczne działania i kluczowe przykłady

- W ścisłej współpracy z nowym europejskimi Bauhausem w lutym 2022 r. koalicja na rzecz edukacji dla klimatu ogłosiła wspólne zaproszenie do wyrażenia zainteresowania w zakresie możliwości

kształcenia i zdobywania wiedzy, aby opracować własne projekty związane z nowym europejskim Bauhausem, łączące projektowanie, zrównoważony rozwój i nowe podejścia do nauczania.

- Promowanie dziedzictwa kulturowego wśród młodych podróżników DiscoverEU (Erasmus+), w tym spotkań w ramach DiscoverEU w całej Europie.
- Przyjęcie przez Radę wniosku Komisji dotyczącego zalecenia Rady w sprawie uczenia się na rzecz zrównoważenia środowiskowego w maju 2022 r.⁵² Zachęca to państwa do uznania uczenia się na rzecz transformacji ekologicznej i zrównoważonego rozwoju za jeden z obszarów priorytetowych w politykach i programach w dziedzinie kształcenia i szkolenia.
- Wyraźny nacisk na transformację ekologiczną jako element strategicznych priorytetów europejskiego obszaru edukacji⁵³ oraz promowanie w ramach unijnego programu na rzecz transformacji kształcenia modelu STEAM: łączenie nauk przyrodniczych, technologii, inżynierii i matematyki (STEM) ze sztuką⁵⁴.

Przyszłe działania:

- zapewnienie **działań następczych w związku z Europejskim Rokiem Młodzieży 2022;**
- kontynuowanie **wsparcia w ramach programów Erasmus+ i Europejski Korpus Solidarności** na rzecz kultury, kreatywności i innowacji, a także ułatwianie nauki o wartościach i dziedzictwie UE;
- dalsze promowanie inicjatywy przewodniej „DiscoverEU”;
- zwiększenie **synergii między koalicją na rzecz edukacji dla klimatu a innymi istotnymi politykami** i inicjatywami na rzecz zrównoważonego rozwoju i działań w dziedzinie klimatu.

J. Jednolity rynek i polityka przemysłowa

Ramy polityki i priorytety

W ramach strategii przemysłowej UE i jej aktualizacji⁵⁵ określono 14 ekosystemów przemysłowych, do których należy sektor kultury i sektor kreatywny. Podejście do ekosystemów przemysłowych, które obejmuje wszystkie podmioty publiczne i prywatne działające w łańcuchu wartości (od najmniejszych przedsiębiorstw typu start-up do największych przedsiębiorstw, od środowiska akademickiego do badań naukowych, od usługodawców do dostawców), ma na celu zapewnienie wsparcia przedsiębiorstwom z sektora kultury i sektora kreatywnego w ożywieniu i zwiększeniu skali, przy jednoczesnym wykorzystaniu transformacji ekologicznej i cyfrowej⁵⁶.

Strategiczne działania i kluczowe przykłady

⁵² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9242-2022-INIT/pl/pdf>

⁵³ [EUR-Lex – 52020DC0625 – EN – EUR-Lex \(europa.eu\)](#): COM(2020) 625 final.

⁵⁴ W tym kontekście „sztuka” ma szerokie znaczenie, obejmujące sztuki twórcze, kulturę i języki, ale także nauki humanistyczne i nauki społeczne. Chodzi o to, aby zwiększyć interdyscyplinarność i podkreślić znaczenie STEM w przypadku wyzwań środowiskowych, kulturowych, gospodarczych i społecznych poprzez uczenie się i nauczanie w świecie rzeczywistym.

⁵⁵ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/european-industrial-strategy_pl oraz COM(2021) 350 final https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-industrial-strategy-update-2020_en.pdf

⁵⁶ Roczne sprawozdanie dotyczące jednolitego rynku za 2021 r., s. 98–104: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/swd-annual-single-market-report-2021_en.pdf

Projekt partnerski WORTH⁵⁷ ma szczególnie istotne znaczenie, ponieważ jest ukierunkowany na **rozwój inteligentniejszego, trwalszego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu poprzez rozwiązania projektowe**, pomagając MŚP z sektorów związanych ze stylem życia w znalezieniu ekologicznych rozwiązań sprzyjających włączeniu społecznemu, aby poprawić ich procesy biznesowe, produkty i usługi. MŚP stanowią 99 % wszystkich przedsiębiorstw w UE, przy czym stworzyły około 85 % nowych miejsc pracy w ciągu ostatnich kilku dekad. Często zmagają one ze znalezieniem ekologicznych, cyfrowych rozwiązań, które większym stopniu sprzyjają włączeniu społecznemu, a także z zachowaniem konkurencyjności. W związku z tym projekt WORTH zapewnia dedykowane wsparcie dla MŚP w postaci programu inkubacji⁵⁸ dla tworzenia partnerstw biznesowych pomiędzy projektantami, producentami/rzemieślnikami i dostawcami technologii, aby pomóc w opracowaniu nowych pomysłów biznesowych. Dotyczy on sektorów związanych ze stylem życia, w tym sektorów włókienniczego i odzieżowego, obuwniczego, skórzanego i futrzarskiego, meblarskiego oraz sektora dekoracji wnętrz, biżuterii i akcesoriów. **Partnerstwa biznesowe muszą podejmować wyzwania zgodnie z celami zrównoważonego rozwoju, takimi jak gospodarka o obiegu zamkniętym/zielona gospodarka lub innowacje społeczne.** Od 2017 r. w ramach projektu partnerskiego WORTH objęto wsparciem już 217 transnarodowych partnerstw, przy czym do 2025 r. wspartych zostanie około 135 nowych partnerstw.

Poza tym Komisja wspiera sektor kultury i sektor kreatywny, w szczególności kreatywne przedsiębiorstwa i przedsiębiorców, za pośrednictwem międzysektorowych sieci wspierania przedsiębiorstw: Europejskiej Sieci Przedsiębiorczości⁵⁹ i Europejskiej Platformy Współpracy Kłastrów⁶⁰ (wspierające MŚP, tworzenie sieci kontaktów, umiędzynarodowianie, kojarzenie przedsiębiorców itp.). Konkretnie działania mają na celu zwiększanie umiejętności, profesjonalizację i szkolenia zawodowe za pomocą:

- programu „Erasmus” dla młodych przedsiębiorców⁶¹ (ułatwianie wymiany doświadczeń w zakresie przedsiębiorczości i zarządzania, wspieranie profesjonalizacji, umiejętności i szkoleń w miejscu pracy);
- zachęcania zainteresowanych stron do utworzenia partnerstwa na rzecz umiejętności na dużą skalę na potrzeby ekosystemu sektora kultury i sektora kreatywnego uruchomionego 28 kwietnia 2022 r. w ramach paktu na rzecz umiejętności⁶², do którego należy ponad 100 podmiotów zajmujących się podnoszeniem kwalifikacji siły roboczej i przyciąganiem talentów do sektora kultury i sektora kreatywnego.

Przyszłe działania:

w ramach **projektu partnerskiego WORTH:**

- realizacja programu mentoringu dla wybranych 65 transnarodowych partnerstw (2022);
- ogłoszenie zaproszeń do wyrażenia zainteresowania w celu wybrania nowych partnerstw w 2023 r.;

⁵⁷ [Projekt partnerski WORTH \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/erasmus-young-entrepreneurs_pl)

⁵⁸ Program inkubacji obejmuje: a) wsparcie finansowe; b) coaching w zakresie strategii biznesowej i rozwijania technologii; c) poradę prawną dotyczącą praw własności intelektualnej i ich ochrony; d) uczestnictwo w wystawach i targach, e) tworzenie sieci kontaktów i relacji branżowych; f) porady w zakresie możliwości finansowania.

⁵⁹ Europejska Sieć Przedsiębiorczości | Europejska Sieć Przedsiębiorczości (europa.eu)

⁶⁰ Strona główna | Europejska Platforma Współpracy Kłastrów

⁶¹ https://ec.europa.eu/growth/smes/supporting-entrepreneurship/erasmus-young-entrepreneurs_pl

⁶² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1534&langId=en> oraz https://pact-for-skills.ec.europa.eu/index_pl

- wspieranie umiejętności przyczyniających się do konkurencyjnego i zrównoważonego rozwoju sektora kultury i sektora kreatywnego w środowisku cyfrowym oraz do zielonej transformacji.

K. Badania naukowe i innowacje

Ramy polityki i główne priorytety

W ramach unijnego programu ramowego „Horyzont 2020” (2014–2020) udostępniono 77 mld EUR na finansowanie działań w zakresie badań naukowych i innowacji związanych z trzema priorytetami programu: doskonała baza naukowa, wiodąca pozycja w przemyśle i wyzwania społeczne – przy czym kultura weszła przede wszystkim w zakres „wyzwań społecznych”. Program ramowy „Horyzont Europa” na lata 2021–2027 obejmuje specjalny klaster badawczy dotyczący **kultury, kreatywności i społeczeństwa integracyjnego**. Na klaster nr 2 przewidziano łączny budżet w wysokości 2,28 mld EUR, przy czym 400 mln EUR jest dostępne od 2021–2022; klaster ten poświęcono trzem obszarom interwencji, z których wszystkie są istotne dla celów zrównoważonego rozwoju: demokracja i sprawowanie rządów, dziedzictwo kulturowe oraz sektor kultury i sektor kreatywny oraz transformacje społeczna i gospodarcza. Szczególną uwagę poświęca się w nim wspieraniu powstawania nowych form ekspresji kulturalnej.

Strategiczne działania i kluczowe przykłady

W ramach kierunku nr 2 dotyczącego **dziedzictwa kulturowego oraz sektora kultury i sektora kreatywnego** zainwestowano ponad 100 mln EUR za pomocą zaproszeń do składania wniosków ogłoszonych w latach 2021–2022 za pośrednictwem trzech głównych filarów: działania ekologiczne, cyfrowe i innowacyjne, w ramach których kultura przyczynia się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju na różne sposoby: wspieranie konkurencyjności i innowacji w gospodarce, spójności społecznej i integracji, zrównoważenia środowiskowego i działań w dziedzinie klimatu. Działania w zakresie badań i innowacji w ramach tego kierunku mają na celu lepszą ochronę, zachowanie i restaurację europejskiego dziedzictwa kulturowego, promowanie sztuki i zwiększenie konkurencyjności europejskiego sektora kultury i sektora kreatywnego poprzez wykorzystanie bardziej ekologicznych i cyfrowych/najnowszych technologii.

Pierwszy program prac na lata 2021–2022 obejmował działania badawcze, w ramach których przedsiębiorstwa z sektora kultury i sektora kreatywnego pobudzają innowacje i ramach których przedsiębiorstwa te muszą się aktywnie włączać i angażować w wielodyscyplinarną i międzysektorową współpracę badawczą. Najważniejsze zagadnienia to:

- zielone technologie i materiały dotyczące dziedzictwa kulturowego;
- zarządzanie partycypacyjne i zrównoważone finansowanie muzeów i instytucji kultury;
- sektor kultury i sektor kreatywny jako siła napędowa innowacji i konkurencyjności;
- ochrona i wzbogacanie dziedzictwa kulturowego za pomocą zaawansowanych technologii cyfrowych;
- rzemiosło tradycyjne przyszłości;
- konkurencyjny, sprawiedliwy i zrównoważony europejski ekosystem muzyczny;
- konkurencyjność europejskiego przemysłu filmowego na świecie;
- wpływ zmiany klimatu i zagrożeń naturalnych na dziedzictwo kulturowe;
- gry i kultura kształtujące nasze społeczeństwo;
- nowy europejski Bauhaus – kształtowanie bardziej ekologicznego i sprawiedliwego stylu życia w kreatywnych i integracyjnych społeczeństwach poprzez architekturę, wzornictwo i sztukę.

Ponadto Europejski Instytut Technologii i Innowacji (EIT) wskazał 22 czerwca 2022 r. **wspólnotę wiedzy i innowacji (WWiI) poświęconą sektorowi kultury i sektorowi kreatywnemu (EIT Kultura i Kreatywność)**. W ramach tej wspólnoty najważniejsze podmioty działające w obszarze szkolnictwa wyższego, badań naukowych i biznesu nawiążą współpracę w celu wykorzystania potencjału innowacyjnego odpowiednich sektorów. WWiI ułatwi również transformację cyfrową, ekologiczną i społeczną.

Oprócz wyżej wymienionego klastra i działań ukierunkowanych na sektor kultury i sektor kreatywny w ramach programu „Horyzont Europa” istnieją również wzajemne powiązania między kulturą a celami badań nad zrównoważonym rozwojem w ramach **klustra nr 5 dotyczącego klimatu, energii i mobilności**. Istnieją konkretne tematy i specjalne działania dotyczące zastosowania strategii renowacji pod kątem efektywności energetycznej w zabytkowych budynkach, szczególnie w ramach **kierunku nr 4** tego klastra. Dotyczy to **budynków i obiektów przemysłowych w trakcie transformacji energetycznej** i ma na celu zapewnienie bardziej wydajnych i zrównoważonych zasobów budowlanych poprzez renowację i modernizację budynków. Ponadto w ramach kierunku nr 4 partnerstwo współprogramowane **Built4people** ma na celu finansowanie projektów badawczych i innowacyjnych na rzecz „zrównoważonego środowiska zbudowanego zorientowanego na ludzi”, łącząc zainteresowane strony z sektora publicznego i prywatnego w celu stworzenia ścieżek badawczych i innowacyjnych na rzecz zrównoważonego rozwoju i lepszego życia. Takie podejście, wraz z ukierunkowaniem na zrównoważony rozwój, nadaje działaniom i tematom finansowanym w ramach tego partnerstwa wymiar społeczny i kulturowy, w znacznej mierze zgodny z zasadami nowego europejskiego Bauhausu w środowisku zbudowanym (na przykład w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego i jakości doznania). Celem realizacji kierunku nr 4 jest przede wszystkim osiągnięcie wyższej jakości, urzeczywistnienie bardziej przystępnego cenowo i sprzyjającego włączeniu społecznemu środowiska zbudowanego, łagodzenie zmiany klimatu i ochrona środowiska, ochrona dziedzictwa kulturowego, uwzględnienie zrównoważonego rozwoju, funkcjonowania w obiegu zamkniętym i estetyki, przy jednoczesnym zapewnieniu lepszych warunków życia. Ponadto odpowiednie inicjatywy związane z „miastami kulturalnymi”⁶³, oparte na projektach zebranych w klastry w ramach programu „Horyzont 2020”, stworzyły podstawę dla szeregu działań opartych na współpracy i kierowanych przez społeczność. Odgrywają one kluczową rolę w transformacji historycznych obszarów miejskich i upowszechnianiu rozwiązań mających na celu ożywienie obszarów miejskich po pandemii COVID-19. Na przykład Komisja koordynowała prace grupy ekspertów w ramach programu „Horyzont 2020” ds. „miasta ukierunkowanego na ludzi: możliwości dla obywateli wynikające z badań naukowych i innowacji” wykonane w 2020 r.⁶⁴ i zidentyfikowała oraz pogrupowała wszystkie inicjatywy dotyczące obszarów miejskich, w tym poświęcone kulturze, w rocznym sprawozdaniu z identyfikacji i grupowania: badania naukowe i innowacje w UE na potrzeby miast i we współpracy z nimi (czerwiec 2021 r.)⁶⁵.

Przyszłe działania:

Klaster nr 2 w ramach programu „Horyzont Europa” (kierunek nr 2 „Dziedzictwo kulturowe, sektor kultury i sektor kreatywny”)

⁶³ Por. Manifest w sprawie miast europejskich w ramach programu „Horyzont 2020”.

⁶⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5b85a079-2255-11ea-af81-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

⁶⁵ [Badania naukowe i innowacje w UE na potrzeby miast i we współpracy z nimi – Urząd Publikacji UE \(europa.eu\).
https://op.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1](https://op.europa.eu/pl/publication-detail/-/publication/1a11dc10-edba-11eb-a71c-01aa75ed71a1)

- dalsze wspieranie **trzech obszarów działań ekologicznych, cyfrowych i innowacyjnych pod kątem realizacji celów zrównoważonego rozwoju ONZ**, w szczególności poprzez **rozszerzenie możliwości współpracy cyfrowej i współtworzenia**, zaspokajając potrzeby europejskich specjalistów i badaczy zajmujących się dziedzictwem kulturowym, poprzez rozwijanie, począwszy od 2023 r., europejskiej chmury do celów współpracy na rzecz dziedzictwa kulturowego (ECCCH), **podlegającej jurysdykcji europejskiej**;
- odtworzenie i zachowanie dziedzictwa kulturowego spowoduje rozwój **nowych, przyjaznych środowisku technologii i metod**, dzięki którym Europa stanie się liderem w dziedzinie **zrównoważonego zarządzania dziedzictwem kulturowym**;
- ogłoszenie zaproszeń do składania wniosków obejmujących zagadnienia dotyczące **wykorzystania sektora kultury i sektora kreatywnego jako czynnika przyspieszającego transformację klimatyczną sprzyjającą włączeniu społecznego, przy jednoczesnym uwzględnieniu podstawowych wartości nowego europejskiego Bauhausu**, jakimi są zrównoważony rozwój, włączenie społeczne i estetyka, a także zagadnienia związane z turystyką kulturalną w celu wspierania zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i regionów oddalonych;
- **opracowanie ram dotyczących całościowego podejścia do badań i innowacji przyczyniających się do środowiskowego, społecznego i kulturowego zrównoważenia** dziedzictwa kulturowego w skali, której żadne państwo członkowskie ani Komisja Europejska nie mogłyby osiągnąć samodzielnie.

Klaster nr 5 w ramach programu „Horyzont Europa”

- kierunek nr 4 będzie obejmował temat dotyczący przygotowania **zabytkowych budynków do przejścia na czystą energię w ramach nadchodzącego programu prac**;

EIT – WWiI w sektorze kultury i sektorze kreatywnym

– rok 2023 rokiem inauguracji WWiI EIT w zakresie kultury i kreatywności⁶⁶.

L. Gospodarka cyfrowa i społeczeństwo cyfrowe

10 listopada 2021 roku Komisja opublikowała zalecenie w sprawie **wspólnej europejskiej przestrzeni danych na potrzeby dziedzictwa kulturowego**. Ma ono na celu uutorowanie drogi dla wspólnej europejskiej przestrzeni danych na potrzeby dziedzictwa kulturowego, pomagając instytucjom dziedzictwa kulturowego w przyspieszeniu ich starań w zakresie digitalizacji i ochrony oraz w wykorzystaniu możliwości, jakie stwarza transformacja cyfrowa. Celem jest zwiększenie skali ponownego wykorzystywania zdigitalizowanych zasobów dziedzictwa kulturowego, w szczególności w formacie 3D, w różnych kluczowych dziedzinach, takich jak edukacja, zrównoważona turystyka oraz sektor kultury i sektor kreatywny, co będzie miało pozytywny wpływ na wzrost gospodarczy. Wspólna europejska przestrzeń danych na potrzeby dziedzictwa kulturowego będzie opierać się na europejskiej infrastrukturze usług cyfrowych i rozszerzy jej obecne funkcje.

Zdigitalizowane w 3D zasoby dziedzictwa kulturowego mogą być źródłem odpowiedniej wiedzy na temat oddziaływania związanego z klimatem i przystosowania się do zmiany klimatu (np. 3D umożliwia niepowodującą zniszczeń analizę zasobów i wizualizację szkód oraz zapewnia informacje na potrzeby renowacji, konserwacji itp.). Zasoby dziedzictwa kulturowego w formacie 3D mogą mieć również kluczowe znaczenie dla zwiększenia odporności na zmianę klimatu i wspierania profilaktycznej konserwacji zabytków, budynków i obiektów dziedzictwa kulturowego.

⁶⁶ <https://eit.europa.eu/eit-community/eit-culture-creativity>

Przestrzeń danych na potrzeby dziedzictwa kulturowego przyczyni się również do realizacji celu zrównoważonego rozwoju nr 4 (edukacja wysokiej jakości), ponieważ zasoby cyfrowego dziedzictwa kulturowego w przestrzeni danych umożliwią na spojrzenie z wielu perspektyw na wydarzenia historyczne, naukowe i kulturowe w całej Europie i poza nią.

Digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego i ich ponowne wykorzystanie może generować nowe miejsca pracy nie tylko w sektorze dziedzictwa kulturowego, ale także w innych gałęziach sektora kultury i sektora kreatywnego (na przykład w branży gier i filmów), przyczyniając się tym samym do realizacji celu zrównoważonego rozwoju nr 8 (wzrost gospodarczy i godna praca). Przestrzeń danych na potrzeby dziedzictwa kulturowego wzmocni współpracę, partnerstwa i zaangażowanie w sieć partnerów w zakresie danych (np. muzeów, galerii, bibliotek, archiwów w całej Europie), agregatorów i ekspertów działających w dziedzinie cyfrowego dziedzictwa kulturowego, prowadząc do wzrostu gospodarczego.

Ponadto przestrzeń danych na potrzeby dziedzictwa kulturowego przyczyni się do realizacji celu zrównoważonego rozwoju nr 9 (innowacyjność, przemysł i infrastruktura), ponieważ wzmocni innowacje i tworzenie nowych usług i aplikacji poprzez wykorzystywanie i ponowne wykorzystywanie zdigitalizowanych zasobów dziedzictwa kulturowego w różnych kluczowych dziedzinach (takich jak edukacja, inteligentne miasta i modelowanie środowiska, zrównoważona turystyka – wraz z przestrzenią danych na potrzeby turystyki – i sektory kreatywne związane z kulturą) Wysokiej jakości zdigitalizowane zasoby kulturowe otwierają nowe możliwości cyfrowego uczestnictwa w treściach kulturowych i korzystania z nich poprzez wspólne opiekowanie się treścią, współprojektowanie i pozyskiwanie wiedzy z tłumy (crowdsourcing), zwiększając udział społeczeństwa.

W dziedzinie polityki audiowizualnej w ramach przyjętego w grudniu 2020 r.⁶⁷ planu działania na rzecz mediów i sektora audiowizualnego uruchomiono **oparte na wspólnej metodyce narzędzie dotyczące kalkulatorów emisji CO₂ dla produkcji audiowizualnych w całej europejskim sektorze audiowizualnym** (działanie 6 w zakresie ekologizacji w 2023 r.). W ramach planu wsparto również **kampanię zwiększania świadomości w kwestii różnorodności w zawodach filmowych sektorze audiowizualnym**, pomagając dostosować ten sektor do zmian społecznych (działanie 8 w zakresie różnorodności).

Przyszłe działania:

- uruchomienie **przestrzeni danych na potrzeby dziedzictwa kulturowego**;
- dalsze wdrażanie **planu działania na rzecz mediów i sektora audiowizualnego**.

M. Działania w dziedzinie klimatu i polityka ochrony środowiska

Ramy polityki i główne priorytety

W 2020 r., Komisja zainicjowała **Europejski Pakt na rzecz Klimatu** jako część Europejskiego Zielonego Ładu. Ma on na celu uznanie znaczenia działań oddolnych włączających obywateli w każdym wieku i społeczności lokalne w proces transformacji w kierunku społeczeństwa odpornego i neutralnego dla klimatu. Działania w ramach tego paktu mają na celu wspieranie inicjatyw oddolnych poprzez dostarczanie informacji na temat transformacji klimatycznej, tworzenie przestrzeni dla współpracy zainteresowanych stron i obywateli oraz ułatwienie podejmowania nowych inicjatyw.

Dzięki paktowi na rzecz klimatu obywatele i społeczności mogą zaprezentować swoje działania w dziedzinie klimatu oraz składać zobowiązania do łagodzenia zmiany klimatu i dostosowania do niej za pośrednictwem platformy „Count Us In”.

⁶⁷ [IMMC.COM%282020%29784%20final.ENG.xhtml.1_EN_ACT_part1_v8.docx \(europa.eu\)](#)

Celem tych narzędzi jest angażowanie obywateli we współtworzenie lokalnych narracji w dziedzinie klimatu, z uwzględnieniem dziedzictwa kulturowego i pochodzenia, oraz wspólne opracowanie prototypowego działania w ramach społeczności lokalnej. Pakt na rzecz klimatu ma na celu wspieranie współtwórczych procesów innowacyjnych służących społecznościom lokalnym, takich jak współpraca decydentów z obywatelami w celu ich upodmiotowienia poprzez organizowanie i prowadzenie dyskusji na temat zmiany klimatu i ochrony środowiska w miastach. Wartością dodaną paktu na rzecz klimatu jest wspieranie współpracy pomiędzy różnymi stronami (na przykład artystami, ośrodkami kultury, organizacjami pozarządowymi, samorządami i przedsiębiorstwami), w celu osiągnięcia wspólnych celów.

Artyści, influencerzy, burmistrzowie i wszyscy obywatele zaangażowani w działania na rzecz klimatu mogą zostać **ambasadorami na rzecz klimatu**, aby wspierać prace już prowadzone w ich społecznościach. Zostanie ambasadorem to dodatkowy sposób informowania, inspirowania i wspierania działań w dziedzinie klimatu w społecznościach i sieciach lokalnych.

Jeżeli chodzi o politykę ochrony środowiska, nie da się przeprowadzić gruntownej transformacji naszych społeczeństw i gospodarek, koniecznej do zaprowadzenia Zielonego Ładu, bez zaangażowania całego społeczeństwa. Wymaga to zmiany norm społecznych, wartości i perspektyw, czyli zmiany kultury, co potwierdzono w priorytetach Zielonego Ładu. Podobnie, działania poszerzające wiedzę na temat różnorodności biologicznej zwiększają zrozumienie przyrody, empatię, solidarność i dbanie o przyrodę, jak również wspierają interdyscyplinarne podejścia pomagające ludziom zrozumieć wzajemne powiązania systemów gospodarczych, społecznych i przyrodniczych.

Krajobraz, różnorodność biologiczna i chronione obszary przyrodnicze (Natura 2000) stanowią niematerialne dziedzictwo UE i stanowią fundament naszej przyszłości. W niedawnym badaniu Eurobarometr pt. „Postawy Europejczyków wobec różnorodności biologicznej” potwierdzono, że Europejczycy przywiązują dużą wagę do przyrody i różnorodności biologicznej i oczekują od UE ich ochrony. W szczególności jako ważne działania najczęściej wskazywano odbudowę zasobów przyrodniczych i przywracanie różnorodności biologicznej w celu zrekompensowania szkód oraz lepsze informowanie obywateli o znaczeniu przyrody i różnorodności biologicznej. To samo badanie pokazuje również, że niewielu obywateli jest świadomych istnienia sieci Natura 2000 oraz wysiłków UE i państw członkowskich na rzecz ich ochrony.

Dlatego też w **unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030** podkreślono znaczenie zwiększenia świadomości na temat różnorodności biologicznej oraz włączenia wiedzy na temat różnorodności biologicznej i ekosystemów do programów szkolnych, szkolnictwa wyższego i szkoleń zawodowych. W międzynarodowych negocjacjach dotyczących globalnych ram różnorodności biologicznej na okres po 2020 roku Komisja nalega na podkreślenie znaczenia sektorów kultury i zaangażowanie podmiotów z sektora edukacji, mediów oraz sztuki i kultury.

Strategiczne działania i kluczowe przykłady

- Nagrody **Zielona Stolica Europy** (dla większych miast) i **Zielony Liść** (dla miast poniżej 100 000 mieszkańców) i ich ukierunkowanie na zaangażowanie obywateli, dają wiele możliwości prowadzenia działań kulturalnych i edukacyjnych związanych z tematem zrównoważonego rozwoju. Nagrody te, finansowane z programu LIFE, wspierają wprowadzanie Zielonego Ładu w terenie na poziomie miast. Zwycięzają miasta, które osiągnęły największe postępy w zielonej transformacji i mogą stanowić wzór do naśladowania dla innych. Miasta, które zdobędą tytuł Zielonej Stolicy (jedno na rok), otrzymują 600 000 EUR, a te, które otrzymają nagrodę Zielonego Liścia (maksymalnie dwa rocznie) – 200 000 EUR. Nagrody te wspierają zwycięskie miasta i zachęcają je do realizowania w ciągu roku szerokiej gamy działań i projektów. Takie działania i projekty obejmują zazwyczaj wsparcie edukacyjne na rzecz szkół lub młodzieży, projekty artystyczne i projekty dotyczące zrównoważonego rozwoju skierowane do obywateli, pokazy artystyczne obejmujące

interpretacje sztuki i ochrony środowiska itp.⁶⁸. Podczas ceremonii wręczenia nagród odbywają się zazwyczaj wydarzenia kulturalne i prezentacje. Z informacji otrzymanych od miast wynika, że taki tytuł przynosi wiele korzyści, w tym większą obecność w mediach na szczeblu międzynarodowym, intensyfikację działań w mieście na rzecz zwiększenia zrównowżenia środowiskowego lub wzrost atrakcyjności turystycznej.

- **Współpraca z muzeami historii naturalnej i nauki, ogrodami botanicznymi, ogrodami zoologicznymi i akwariami za pośrednictwem globalnej koalicji „Zjednoczeni na rzecz różnorodności biologicznej”.** Koalicja ta, koordynowana przez Komisję od marca 2020 r., skupia wymienione instytucje i organizacje, a ponadto jest otwarta dla ośrodków badawczych i szkół wyższych, rezerwatów przyrody i obszarów chronionych na całym świecie oraz muzeów dowolnej kategorii, takich jak muzea sztuki, architektury czy historii. Celem koalicji jest zachęcenie członków do połączenia sił i wspólnego ostrzegania w sprawie kryzysu ekologicznego, pokazując, jakie znaczenie przyroda ma dla ludzkości. Koalicja obejmuje obecnie 51 krajów i terytoriów, w wyniku czego powstała społeczność złożona z 323 organizacji, parków narodowych i obszarów chronionych, akwariów, ogrodów botanicznych, ogrodów zoologicznych, muzeów (w tym muzeów sztuki), ośrodków badawczych i szkół wyższych, której celem jest intensyfikowanie działań politycznych, wraz z innymi globalnymi koalicjami politycznymi na rzecz przyrody.
- **Zestaw narzędzi edukacyjnych na temat ochrony przyrody:** ten zestaw narzędzi powstał jako część szerszego projektu mającego na celu zwiększenie świadomości w kwestii konieczności ochrony przyrody, aby pomóc pedagogom w rozmawianiu z nastolatkami na temat ochrony przyrody w Europie. Obejmuje szereg zajęć, zarówno w klasie jak i w terenie, pogrupowanych w cztery moduły: (i) w jaki sposób jesteśmy powiązani z przyrodą?; (ii) poznać przyrodę Europy; (iii) jak chronić przyrodę w Europie? oraz (iv) zaangażowanie w ochronę przyrody. Wiele zajęć opiera się na danych i informacjach dostępnych w bazach danych i przeglądarkach europejskiego obszaru edukacji. Zestaw narzędzi jest dostępny we wszystkich językach UE⁶⁹. Spodziewane rezultaty: zwiększenie świadomości wśród nastolatków; pomoc w zrozumieniu polityki UE w zakresie ochrony przyrody, dyrektyw przyrodniczych i programu Natura 2000 oraz zachęcenie osób młodych do angażowania się w ochronę przyrody.
- **Synergie między ochroną obszarów Natura 2000 a dziedzictwem kulturowym:** Na podstawie planu działania UE na rzecz przyrody, ludzi i gospodarki, a także w następstwie Europejskiego Roku Dziedzictwa Kulturowego 2018, Komisja opublikowała sprawozdanie pt. *Dziedzictwo naturalne i kulturowe w Europie: Wspólna praca w ramach sieci Natura 2000*⁷⁰. W sprawozdaniu zbadano pokrywanie się obszarów przyrodniczych i kulturowych, omówiono zagrożenia i wyzwania, które są dla nich wspólne, oraz możliwości dostępne w ramach różnych funduszy UE w celu rozpoczęcia wspólnych inicjatyw w zakresie przyrody i kultury. Przedstawiono w nim również zalecenia dotyczące sposobów pokonywania wyzwań oraz propagowania zintegrowanego zarządzania i związanych z nim korzyści społeczno-gospodarczych.

Komisja opublikowała prezentację, dzięki której użytkownicy mogą się dowiedzieć, w jaki sposób obszary sieci Natura 2000 i obiekty światowego dziedzictwa pokrywają się⁷¹. Przeanalizowano również szereg przypadków, aby przedstawić praktyczne przykłady różnych rodzajów udanego zintegrowanego zarządzania dziedzictwem naturalnym i kulturowym na obszarach Natura 2000⁷². Jednym z głównych rezultatów takiej integracji może być wzrost atrakcyjności turystycznej miejsc

⁶⁸ Przykładem jest projekt organizacji obozów w górach, aby uświadamiać osoby młode w kwestii zmiany klimatu: Une expérience inédite: bivouaquer à la Bastille! - J'agis - Je rêve (greengrenoble2022.eu).

⁶⁹ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e33a1119-8fa2-11ec-8c40-01aa75ed71a1/language-pl>

⁷⁰ *Natural_and_Cultural_Heritage_report_2019_WEB.pdf* (europa.eu).

⁷¹ Poznaj sieć Natura 2000 (arcgis.com).

⁷² Europejskie dziedzictwo kulturalne i naturalne na obszarach Natura 2000 – Urząd Publikacji UE (europa.eu).

dziedzictwa kulturowego i naturalnego. To z kolei może korzystnie wpłynąć na lokalną gospodarkę ze względu na powstanie nowych możliwości w zakresie zrównoważonej turystyki, działalności gospodarczej i rozwoju wokół tych miejsc. Może to prowadzić do większej akceptacji ograniczeń związanych z ochroną miejsc dziedzictwa naturalnego i kulturowego.

Przyszłe działania:

- **kampania uświadamiająca na temat zrównoważonych wyrobów włókienniczych** w kontekście Strategii UE na rzecz zrównoważonych wyrobów włókienniczych w obiegu zamkniętym, aby wskazać na rolę UE w rozwiązywaniu problemów sektorów kreatywnych (wzornictwa, wyrobów włókienniczych i mody), a także na znaczenie objęcia wyrobów włókienniczych i mody w UE zasadami obiegu zamkniętego;
- **podkreślenie korzyści** płynących ze strategii dla środowiska, gospodarki i zdrowia, a także jej wkładu w zwiększenie niezależności i odporności UE w zakresie zasobów oraz zaproponowanie praktycznych rozwiązań na wszystkich etapach cyklu życia wyrobów włókienniczych oraz skierowanych do poszczególnych konsumentów, które pomogą w urzeczywistnieniu wizji określonej w strategii UE na rzecz wyrobów włókienniczych;
- **zapewnienie zaangażowania** młodzieży, w tym młodych projektantów, influencerów i artystów, w kampanię komunikacyjną mającą na celu sprawienie, by szybka moda „wyszła z mody” w Europie;
- **opracowanie przeglądarki map w celu zmniejszenia wpływu powodzi na obiekty dziedzictwa kulturowego**: podczas przeprowadzania wstępnych ocen ryzyka powodziowego na podstawie dyrektywy powodziowej państwa członkowskie nie zawsze uwzględniają zagrożone obiekty dziedzictwa kulturowego. Możliwe, że tak jest, ponieważ oceny wymagają udoskonalenia. Komisja udostępni wkrótce przeglądarkę map, za pomocą której będzie można zestawiać obszary powodziowe m.in. z obiektami dziedzictwa kulturowego.

N. Polityka rolna

Ramy polityki i główne przykłady

Plany strategiczne wspólnej polityki rolnej (WPR) (2023–2027)⁷³ państw członkowskich mogą obejmować konkretne inwestycje ukierunkowane na kulturę: obejmuje to również rozwój unijnych systemów oznaczeń geograficznych⁷⁴ produktów rolnych i środków spożywczych, win i napojów spirytusowych. W ramach WPR pomaga się rolnictwu i rolnikom poprzez wsparcie dochodowe, środki rynkowe i rozwój obszarów wiejskich. W szczególności rozwój obszarów wiejskich sprzyja zrównoważeniu społeczno-gospodarczemu, społeczno-kulturalnemu i środowiskowemu obszarów wiejskich i ma silny wpływ na szeroko pojęty sektor kultury.

Również środki mające na celu zwiększenie zróżnicowania w zakresie rejestracji oznaczeń geograficznych i gwarantowanych tradycyjnych specjalności, współpraca i LEADER (metoda rozwoju lokalnego) mogą przyczynić się w latach 2023–2027 do zrównoważonego rozwoju w zakresie lokalnej żywności (produkcja, etykietowanie i ochrona lokalnego dziedzictwa budowlanego i kulturowego).

Za działania kulturalne można uznać również tworzenie map żywności, etykietowanie i dziedzictwo żywnościowe, a także ochronę metod produkcji żywności. Infrastruktura i zrównoważony rozwój (środowiskowy, kulturowy, społeczno-gospodarczy) mają zatem kluczowe znaczenie dla uzyskania korzyści z sektora kultury, sektora kreatywnego i sektora dziedzictwa.

⁷³ https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27_pl

⁷⁴ https://agriculture.ec.europa.eu/farming/geographical-indications-and-quality-schemes/geographical-indications-and-quality-schemes-explained_pl

O. Przemysł obronny i polityka kosmiczna

Unijny program obserwacji i monitorowania Ziemi, program Copernicus, stanowi źródło wsparcia dla podmiotów zajmujących się dziedzictwem kulturowym i naturalnym, ponieważ ułatwia bieżące tworzenie map dziedzictwa kulturowego, monitorowanie go i zarządzanie nim.

W rozporządzeniu w sprawie unijnego programu kosmicznego⁷⁵ wyraźnie wymieniono (art. 49 ust. 3) „ochronę dziedzictwa kulturowego” jako kluczowy element polityki, który należy wspierać za pośrednictwem programu Copernicus.

Strategiczne działania i kluczowe przykłady

Od kilku lat w obszarze dziedzictwa kulturowego i naturalnego wspiera się środowisko zajmujące się dziedzictwem kulturowym danymi, produktami i usługami programu Copernicus. Głównym celem w tej dziedzinie jest monitorowanie i ocena możliwych skutków zmiany klimatu, katastrof naturalnych i antropogenicznych, kryzysów humanitarnych oraz konfliktów związanych z dziedzictwem kulturowym i naturalnym w celu wzmocnienia działań profilaktycznych i zarządzania oraz wspierania zrównoważonego rozwoju.

Większość usług ramach programu Copernicus na różne sposoby ułatwia monitorowanie, ocenę ryzyka i zapobieganie szkodom w obiektach dziedzictwa kulturowego. Na przykład:

- usługę wsparcia na rzecz działań zewnętrznych wykorzystuje się do oceny możliwych szkód dla obiektów dziedzictwa kulturowego na obszarach ogarniętych konfliktem, do których społeczność międzynarodowa nie ma dostępu;
- niektóre wskaźniki uzyskane dzięki usłudze w zakresie zmiany klimatu wykorzystuje się do oceny zagrożenia pożarowego;
- usługę monitorowania obszarów lądowych wykorzystuje się w ocenie ryzyka dotyczącego naturalnych i antropogenicznych zagrożeń geologicznych geodezji, planowania obszarów miejskich i wiejskich, ocenie ryzyka powodziowego;
- usługę monitorowania atmosfery wykorzystuje się do kontrolowania jakości powietrza i wynikających z nich uszkodzeń pomników i budynków;
- usługę w zakresie zarządzania kryzysowego wykorzystuje się, w szczególności narzędzia w ramach tej usługi służące do tworzenia map na żądanie (w trybach działania szybkim oraz w trybie ryzyka i odbudowy), do wspierania działań profilaktycznych, zwiększania gotowości, lepszego reagowania i odbudowy poprzez analizę, ocenę i monitorowanie stopnia zniszczeń i potencjalnego ryzyka powiązanego.

Utworzono również grupę zadaniową ds. dziedzictwa kulturowego w ramach programu Copernicus⁷⁶, której zadaniem było przeanalizowanie stanu działań w zakresie dziedzictwa kulturowego prowadzonych za pomocą danych i usług programu Copernicus. Po zidentyfikowaniu wymagań użytkowników grupa potwierdziła, że *większość obecnych produktów spełnia te wymagania*. Można również rozważyć działania w zakresie budowania zdolności, w tym wsparcie rozwoju umiejętności specjalistów i ich szkolenia, a także specjalne kursy akademickie.

Inne działania obejmują:

⁷⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0696>

⁷⁶ https://www.copernicus.eu/sites/default/files/2020-10/CC-2020-37_Copernicus-Cultural-Heritage-Task-Force-Report_0.pdf

- specjalny projekt eksperymentalny poświęcony turystyce cyfrowej i dziedzictwu kulturowemu, będący częścią programu Copernicus Demonstrators (zamówienia publiczne), który ma zostać zrealizowany w latach 2023/2024;
- w ramach inicjatywy EUSpace4Ukraine zorganizowano hakaton (w dniach 29 czerwca – 1 lipca 2022 r.), na którym zajmowano się m.in. aplikacjami związanymi z ochroną dziedzictwa kulturowego;
- platforma konsultacyjna użytkowników 2023 będzie poświęcona potrzebom użytkowników i wymaganiom użytkowników komercyjnych.

Ponadto w połączeniu z działaniami na szczeblu krajowym i międzynarodowym (zob. na przykład GEO Urban Heritage Climate Observatory Community Activity organizacji UNESCO) trwają już prace analityczne mające na celu określenie możliwych sposobów ulepszenia i dostosowania produktów programu Copernicus do potrzeb użytkowników.

Przyszłe działania:

- usługi programu Copernicus będą nadal wykorzystywane do **tworzenia map dziedzictwa kulturowego, monitorowania go i zarządzania nim;**
- wspieranie wprowadzania programu Copernicus na rynek niższego szczebla związany z monitorowaniem dziedzictwa kulturowego oraz jego realizacji poprzez **analizę potrzeb użytkowników i realizację projektów eksperymentalnych;**
- wprowadzenie **jedynego w swoim rodzaju punktu dostępu do danych, zawierającego informacje pochodzące ze wszystkich elementów programu Copernicus i przydatne dla użytkowników zajmujących się dziedzictwem kulturowym,** które zostaną poddane ocenie, z uwzględnieniem dostępnych zasobów, priorytetów oraz bieżących inicjatyw krajowych i międzynarodowych.

P. Unijny Mechanizm Ochrony Ludności

Ramy polityki i główne przykłady

Unijny Mechanizm Ochrony Ludności⁷⁷ ma na celu ochronę „przede wszystkim ludzi, lecz także środowiska naturalnego i mienia, w tym *dziedzictwa kulturowego*, i chroni je przed wszystkimi rodzajami klęsk żywiołowych i katastrof spowodowanych przez człowieka (...)” (art. 1 ust. 2). Unijny Mechanizm Ochrony Ludności służy koordynacji udzielania pomocy, takiej jak artykuły pierwszej potrzeby, wiedza fachowa, zespoły ds. ochrony ludności i sprzęt specjalistyczny, w odpowiedzi na potrzeby państw, w których doszło do klęski lub katastrofy, na ich wniosek, gdy ich zasoby krajowe są niewystarczające.

Strategiczne działania i kluczowe przykłady

Unijny Mechanizm Ochrony Ludności obejmuje cały cykl zarządzania ryzykiem związanym z klęskami i katastrofami i dzięki niemu wspierane są działania w zakresie zapobiegania, gotowości i reagowania. W ramach Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności wspierane są m.in. starania w dziedzinie oceny ryzyka, systemów wczesnego ostrzegania i monitorowania. Za pośrednictwem unijnej sieci wiedzy w zakresie ochrony ludności organizowane i koordynowane są szkolenia, ćwiczenia, wymiany ekspertów i misje doradcze. Unijny Mechanizm Ochrony Ludności sprzyja stosowaniu podejścia międzysektorowego i przyczynia się do wymiany dobrych praktyk.

⁷⁷ <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2013/1313/oj/eng>

Ponadto ze środków Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności finansowane są projekty w dziedzinie dziedzictwa kulturowego w obliczu klęsk lub katastrof. Na przykład w ramach projektu ProCultHer⁷⁸ (2019–2021) opracowano europejską metodykę⁷⁹ zapewnienia ochrony dziedzictwa kulturowego w sytuacjach kryzysowych i ułatwienia budowy nowych zdolności Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności w tej dziedzinie.

W odpowiedzi na wnioski o pomoc w dziedzinie dziedzictwa kulturowego Unijny Mechanizm Ochrony Ludności może ułatwić dostarczenie pomocy rzeczowej (na przykład sprzętu ochronnego), a także wiedzy fachowej, w tym w formie misji doradczych. W ostatnim czasie, w odpowiedzi na wojnę napastniczą Rosji przeciwko Ukrainie, Komisja koordynuje swoją największą w historii operację w ramach Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności⁸⁰, która obejmuje również pomoc w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego, taką jak worki z piaskiem, materiały do pakowania służące do zabezpieczenia dzieł kultury oraz zestawy do ochrony zasobów kultury.

Przyszłe działania:

- **zwiększenie zdolności do rozmieszczenia zespołów ekspertów w dziedzinie dziedzictwa kulturowego i ochrony ludności:** przyjęcie aktu zmieniającego decyzję wykonawczą Komisji 2014/762/UE w zakresie nowych wymogów jakościowych dotyczących zwiększonych zdolności Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności planowane jest na 2023 r.
- **nadanie większego znaczenia ochronie dziedzictwa kulturowego w ramach operacji reagowania na klęski i katastrofy:** w ramach projektu ProCultHer-Net⁸¹ nadal będą zwiększane zdolności europejskich organów odpowiedzialnych za ochronę ludności w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez umożliwienie kontaktów między ekspertami w dziedzinie ochrony ludności i dziedzictwa kulturowego w całej Europie.

4. WNIOSKI: DALSZE DZIAŁANIA

Środki kulturowe odgrywają kluczową rolę w opracowywaniu priorytetów politycznych i działań na rzecz zrównoważonego rozwoju, w tym w różnych politykach i programach UE. Aby jednak w pełni wykorzystać potencjał środków kulturowych w ramach zrównoważonego rozwoju, na rzecz tego rozwoju i jako jego element oraz rolę sektorów kultury, należy rozwiązać problem rozproszenia środków kulturowych ukierunkowanych na zrównoważony rozwój w wielu różnych obszarach polityki.

W opublikowanym 20 września 2022 r. sprawozdaniu grupy ds. otwartej metody koordynacji dotyczącym kulturowego wymiaru zrównoważonego rozwoju podkreślono, że w tych „burzliwych czasach” – gdy równowaga między ludzkością z przyrodą jest coraz bardziej zaburzona – najlepszą możliwą reakcją ze strony decydentów jest osadzona w kulturze odwaga do wprowadzania zmian. UE ma ogromną szansę pokierowania tym procesem polegającym na lepszym wykorzystaniu (nie w pełni wykorzystanego) potencjału kultury i zdecydowanie powinna to zrobić. Niniejsze sprawozdanie przyczynia się do refleksji

⁷⁸ <https://www.proculther.eu>

⁷⁹ <https://www.proculther.eu/wp-content/uploads/2022/06/PROCULTHER-Methodology.pdf>

⁸⁰ Wszystkie 27 państw UE oraz Norwegia, Turcja, Macedonia Północna i Islandia zaoferowały pomoc rzeczową, począwszy od środków medycznych po pojazdy i sprzęt energetyczny, a także zaopatrzenie w dziedzinie ochrony dziedzictwa kulturowego. Przedmioty są dostarczane organom ukraińskim w ramach pojedynczych lub łączonych operacji za pośrednictwem centrów logistycznych Unijnego Mechanizmu Ochrony Ludności utworzonych w Polsce, Rumunii i na Słowacji.

⁸¹ Dodatkowe informacje na temat projektu znajdują się na platformie internetowej unijnej sieci wiedzy w zakresie ochrony ludności <https://civil-protection-knowledge-network.europa.eu/union-civil-protection-mechanism-projects>

nad tymi kwestiami, dostarczając dowodów na istnienie powiązań między kulturą a zrównoważonym rozwojem oraz na potrzebę wzmocnienia ich w przyszłości.

Jak stwierdzono w deklaracji końcowej przyjętej na konferencji MONDIACULT 2022, gdzie omówiono najważniejsze działania UE w zakresie kultury i celów zrównoważonego rozwoju, podejście łączące kulturę i zrównoważony rozwój oraz zwiększenie spójności polityki między polityką kulturalną a strategiami zrównoważonego rozwoju mogą być przydatne na różnych poziomach kształtowania polityki w Europie. W deklaracji stwierdzono⁸², że „opowiadamy się za systemowym umocowieniem kultury w polityce publicznej poprzez dostosowanie strategii i ram rozwoju na poziomie międzynarodowym, regionalnym, niższym niż regionalny, krajowym i lokalnym, a także w ramach polityki dotyczącej innych istotnych funduszy i programów ONZ, jako czynnika umożliwiającego i zwiększającego odporność, włączenie społeczne i wzrost gospodarczy”.

Należy zatem koniecznie przełożyć horyzontalne podejście do zrównoważonego rozwoju na w pełni widoczne zaangażowanie w kulturę i kreatywność jako czynniki przyspieszające rozwój. Wspólne działania na rzecz sprostania globalnym wyzwaniom, takie jak łagodzenie ryzyka związanego ze zmianą klimatu lub Europejski Zielony Ład i cele w ramach Agendy 2030, powinny w dużym stopniu opierać się na kulturze, aby wykorzystać nowe zachowania ludzkie, propagować równość płci poprzez uczestnictwo w kulturze oraz ułatwiać dostęp do możliwości kulturalnych poprzez innowacyjne i wielostronne praktyki lub procesy.

Połączenie innowacji opartych na kulturze z inwestycjami ukierunkowanymi na zrównoważony rozwój i adaptacyjnymi reakcjami na przełomowe przemiany społeczne w czasach kryzysu powinno być podstawą nowych ram polityki służących przekształcaniu polityki kulturalnej w bardziej strategiczny, spójny i skuteczny sposób.

Pierwszym krokiem w tym kierunku może być nowe podejście do wzmocnienia unijnych ram strategicznych w dziedzinie kultury, zaproponowane w sprawozdaniu Komisji dotyczącym planu prac w dziedzinie kultury na lata 2019–2022 i uwzględnione jako inicjatywa w nowym planie prac UE w dziedzinie kultury na lata 2023–2026. Nowe unijne ramy strategiczne mogłyby zapewnić większą spójność i konsekwencję polityczną oraz zawierać, jako nadrzędną zasadę, zobowiązanie do realizacji Agendy 2030, odzwierciedlając tym samym ambitne cele wyrażone w deklaracji MONDIACULT w sprawie kultury z 2022 r., w której wezwano do wzmocnienia polityki publicznej i współpracy międzynarodowej w dziedzinie kultury.

⁸² https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/10/6.MONDIACULT_EN_DRAFT%20FINAL%20DECLARATION_FINAL_1.pdf